

Paulina Dominika Blecha

**Polske mødres
oppdragelsespraksiser
i Norge**

Mødres barneoppdragelse i møte med en ny kultur

Masteroppgave i sosialfag, familiebehandling

Mai 2019

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

OSLOMET

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært en utfordrende og spennende prosess. Det har vært mange opp- og nedturer. Jeg ville ikke ha kommet i mål med denne oppgaven uten alle dere som har vært involvert i denne prosessen.

Det er flere jeg vil takke for at denne masteroppgaven har blitt til. Først og fremst vil jeg takke informantene mine for deres åpenhet. Takk for at dere var villige til å dele erfaringene deres med meg.

Jeg vil gjerne takke veilederen min, Randi Wærdahl. Dine gode råd i skriveprosessen og den faglige inspirasjonen din har betydd mye for meg.

Jeg vil også takke vennene mine for hjelp og råd underveis i skriveprosessen. En spesiell takk til kollokviegruppen, det har vært en fornøyelse å studere og ha lange dager på biblioteket sammen med dere. Og jeg vil takke venninnen min Anja Zawadzka Persvold for de koselige kveldene med korrekturlesning rett før innleveringen. Jeg er utrolig takknemlig for hjelpen din.

Til sist, takk til mine nærmeste her i Norge. Til min kjære Paweł for din emosjonelle støtte og tro på at jeg skulle klare å stå løpet ut. Til søstrene på Katarinahjemmet som har støttet meg og sørget for ro rundt meg alle de dagene jeg har sittet med oppgaven.

Alle dere har gjort det mulig for meg å gjennomføre denne masteroppgaven. Tusen takk!

Paulina Blecha

Oslo, mai 2019

Sammendrag

Målet med denne oppgaven er å finne ut hvordan polske mødre i Norge ‘gjør’ sine oppdragelsespraksiser. Jeg presenterer resultater fra fire omfattende intervjuer med polske mødre som har bodd i Norge i en viss tid. Intervjuene handler om de aktive handlingene de polske mødre utfører i den hverdagslige oppdragelsen av barn. Det å være forelder i et nytt land er annerledes enn det å være forelder i hjemlandet sitt. Studien viser at de fleste oppdragelsespraksisene til de polske mødre er tradisjonsbærende praksiser.

Tradisjonsbærende praksiser viser til verdier som gjenkjennes som polske: familieliv i hjemmet, tro og religiøs praksis, respekt for de eldre, samt respekt for hierarki og grensesetting i familien.

Deltageres egen oppvekst har stor betydning for hvordan de ønsker å oppdra barna sine. Samtidig ønsker informantene å tilpasse seg det nye samfunnet uten å miste sin ‘polskhet’. Det å være en polsk mor i Norge er en oppgave som blir påvirket av de nye omstendighetene familien befinner seg i. Oppgaven må utføres i balanse mellom det polske og det norske. Det å balansere to kulturer samtidig er utfordrende. Skillet mellom de mødre som forsøker å opprettholde opprinnelseskulturen og de mødre som finner seg til rette i Norge, avhenger i stor grad av mødrenes tilpasning til, eller innsikt i hva som er nødvendig for å bli en del av ‘det norske’.

Mødrene i denne studien viser hengivenhet til polske tradisjoner. Samtidig trekker de frem et ønske om å hente ut det beste fra begge kulturer.

Summary

The aim of this study is to find out how Polish mothers in Norway ‘do’ their parenting practices. I present results from four extensive interviews with Polish mothers who have lived in Norway for a period of time. The interviews are about the active actions of the Polish mothers in the everyday upbringing of children. Being a parent in a new country is different from being a parent in their home country. The study shows that most of the upbringing practices of the Polish mothers are tradition-bearing practices. Tradition-bearing practices refer to values that are recognized as Polish: family life in the home, faith and religious practice, respect for the elderly, as well as respect for hierarchy and boundaries in the family.

The participants' own upbringing is of great importance for how they would like to raise their children. At the same time, the informants want to adapt to the new society, without losing their ‘Polishness’. Being a Polish mother in Norway is a task that is influenced by the new circumstances the family finds their self in. The task must be carried out in a balance between the Polish and the Norwegian. Balancing two cultures at the same time is challenging. The distinction between those who try to maintain the Polish culture and those who establish themselves and adapt to Norwegian culture depends largely on the mothers’ adaptation to, or their insight into what is necessary to become part of the ‘Norwegian’.

The mothers in this study show devotion to Polish traditions. At the same time, they speak out a desire to bring out the best of both cultures.

OSLOMET

Innholdsfortegnelse

Forord.....	3
Sammendrag	4
Summary	5
Innledning.....	8
Problemstilling.....	11
Metodevalg og gjennomføring av intervju med polske mødre i Norge.....	12
Intervjuprosessen	15
Etiske prinsipper	17
Analyse	19
Sentrale begreper for å forstå familiepraksiser i et kulturelt perspektiv.....	21
Familiepraksiser som små fragmenter av dagliglivet	21
Oppdragelse og oppdragelsesstiler	23
Oppdragelesesstiler.....	25
Et kulturanalytisk perspektiv	27
Kultur i praksis	31
Hvordan ‘gjør’ en polsk mor oppdragelse i Norge?	33
De tradisjonsbærende praksiser	33
Familieaktiviteter.....	34
Religiøs identitetsmarkør	36
Respekt for de eldre	39
Hierarki og grensesetting	42
Oppdragsstiler.....	43
Å opprettholde det polske språket	45
Polske mødres oppdragspraksis i møte med en ny kontekst	48
Møtet med den ‘moderne’ norske oppdragsen.....	48
Oppdragsen i en assimilasjonsprosess	51
Ønsket om å ‘oppdra en polakk som vil klare seg i verden’	53
Litteraturliste.....	55
Vedlegg.....	57

Innledning

I dagens Norge er polakker den største innvandrerguppen (SSB, 2019). Det er ikke lenger bare arbeidstagere som kommer hit med mål om å jobbe for å kunne forsørge familiene sine i Polen. Det er stadig flere polakker som flytter til Norge som familier (Kjeldstadli, 2008, s. 182). Dette medfører at de polske innvandrerne ikke lenger bare er byggmestere og håndverkere. Nå må de også skape et hjem for familiene sine og være foreldre for barna sine i en norsk hverdag. At mødrene befinner seg i en ny kontekst, har betydning for hvordan de forholder seg til barna sine. Foreldrene prøver å skape et nytt hjem i et fremmed land. Normene, handlingene og forventningene som de har vokst opp med, er ikke nødvendigvis like nyttige i den nye konteksten. Ved å leve i tråd med den polske kulturen de kjenner fra før, forsøker noen familier å leve 'et polsk liv' etter å ha kommet til Norge. Andre prøver å finne sin plass i samfunnet ved å tilpasse seg den nye, norske kulturen. I tillegg finnes det mange som balanserer to kulturer samtidig.

Gjennom medienes fremstilling av polske familier i Norge kan man få inntrykk av at det ikke finnes samsvar mellom polsk barneoppdragelse på den ene siden, og familiepraksiser som det norske samfunnet foreskriver på den andre. Vike og Eide (2015, s. 22) mener at barn av immigranter er utsatt for uklare og selvmotsigende forventninger fra familie, venner, lærere og andre. Foreldrene spiller en viktig rolle i formidlingen av tro, verdier, kultur og tradisjoner. Formidlingen kan skje på mange måter. Foreldrene kan også ha ulik forståelse av norske praksiser, og de har forskjellige måter å finne seg til rette i det nye samfunnet.

Jeg har vært nysgjerrig på hvordan polske foreldre møter de nye tradisjonene som praktiseres i Norge. I møte med polske familier, og i rekrutteringen av informanter, viste det seg at det bare var mødre som takket ja til å delta i undersøkelsen. Dette er bakgrunnen for at informantene er mødre.

Jeg ønsker å undersøke hvilke holdninger polske mødre som bor i Norge har til barneoppdragelse. Jeg undrer meg over deres forståelse og vurdering av hva 'norsk barneoppdragelse' er, og hvordan de håndterer og tenker rundt barneoppdragelsen i *sine egne* familier i denne nye konteksten. Jeg retter altså oppmerksomheten mot opplevelsen av den

norske oppdragelseskonteksten, samtidig som jeg ser på hvordan mødre med polsk bakgrunn praktiserer oppdragelsen av egne barn i Norge.

Den norske forskeren og sosiologen Ivar Frønes (2013) understreker at barn formes av både voksne og familien, og fremhever at «barndomstiden sees som grunnleggende for overføring av tradisjoner og verdier» (Frønes, 2013, s. 14). Ved å se på oppdragelsestradisjoner og foreldrenes måter å fortelle om familien sin på, ønsker jeg å forstå deres familiepraksiser i Norge.

Det å være polsk forelder i Polen er noe annet enn det å være polsk forelder i Norge. Det er særlig to personlige erfaringer som har gjort meg nysgjerrig på hvordan det er å være polsk forelder i Norge. Det ene er at jeg med en bakgrunn som polsk innvandrers opplever å måtte tilpasse meg i situasjoner i hverdagen for å bli en mer integrert del av det nye samfunnet jeg befinner meg i. Det andre er at jeg i forbindelse med arbeidet med familier ofte blir spurt om polsk barneoppdragelse og polske familiepraksiser. Dette er vanskelige spørsmål å svare på. Min forståelse av polsk barneoppdragelse er basert på min egen oppdragelse, og dette er kun én erfaring av hvordan det var å vokse opp i Polen med en gitt oppdragelsesstil. Siden jeg har bodd i Norge de siste seks årene, har jeg i større grad observert norske familie- og oppdragelsespraksiser enn polske.

Disse erfaringene gjør at jeg har et ønske om å gi et nytt perspektiv til dem som er nysgjerrige på temaet 'polske foreldre i Norge'. Tilpasser polske mødre seg til den norske kulturen? I så fall, hvordan tilpasser de seg? Vil de samtidig opprettholde den polske kulturen, eller vil de gi avkall på den? Hva er det som forandrer seg, og forandrer det dem? For å få svar på disse spørsmålene må jeg stille dem til de personene som er i denne situasjonen, nemlig polske mødre i Norge.

I analysedelen av avhandlingen min ønsker jeg å anvende et kulturelt perspektiv som tar i betraktning mødrenes posisjon i den nye konteksten. Historikeren Knut Kjeldstadli (2008) ser kultur som et normativt mønster som bidrar til å forme individets handlinger, erfaringer og tanker. Han trekker frem at det i møte med en annen kultur er viktig hvordan ulikheter oppfattes, og hvilken betydning disse forskjellene blir tilskrevet (Kjeldstadli, 2008, s. 77-80).

Kulturperspektivet vil stå sentralt gjennom hele avhandlingen. I tillegg vil Lill Salole's (2018) tre modeller for oppdragelse stå sentralt i teorien og analysen. Salole har i en årrekke jobbet med blant annet tilhørighet, identitet og oppvekst, samt omsorgs- og oppdragelsespraksiser i en migrasjonskontekst. Forfatteren refererer også til de tre migrasjonsformene til Bremer, Brendler-Lindqvist og Wrangsjö (2006). Disse migrasjonsformene og hennes oppdragelsesstiler vil tre frem i forbindelse med mødrenes opplevelse av tilhørighet og oppdragelsespraksiser.

Målet med intervjuene har vært å få tak i konkrete erfaringer for å kunne forstå disse som unike praksiser. Det jeg først og fremst synes er interessant, er hvordan oppdragelsen de polske mødre utfører påvirkes av at den foregår på en ny sosialiseringarena. Mødrene som kommer til Norge blir ikke kun polske oppdragere, til forskjell fra hvordan de var før de dro fra Polen eller hvordan deres mødre var ovenfor dem.

En ny kontekst kan innebære forandringer i hvordan man handler. Innvandrere tilpasser seg ofte til det nye samfunnet, og i denne oppgaven vil det norske samfunnet være en ny arena for de polske familiepraksisene. Salole (2018) forteller om hvordan foreldrenes egen opplevelse av å høre til eller ikke høre til blir betydningsfull for familiepraksiser. Foreldrene som omsorgspersoner velger selv hvorvidt de tillater barna sine «å slå rot der de bor», eller om de holder aspekter av sine «gamle liv» levende (Salole, 2018, s. 188). Jeg ønsker å se på forskjellen mellom det mødre opplever som nytt og gammelt – som norsk og polsk – i sine praksiser.

Mens kulturperspektivet blir viktig for å forstå mødrenes holdninger i en ny kontekst, har jeg valgt å bruke begrepet 'praksiser' for å analysere oppdragelse og oppdragelsesstiler. Praksis handler om aktive handlinger. Disse kan være bevisste eller rutinemessige handlinger som man bare utfører uten å tenke så mye over det. Familiepraksiser vil dermed beskrive et hvilket som helst sett av praksiser som familien 'gjør' sammen.

David Morgan var den første som brukte begrepet 'praksis' i sammenheng med familie. Han brukte 'familien' for å referere til et sett av praksiser som omhandler ideer om foreldreskap, slektskap og ekteskap, og de forventningene og forpliktelsene som er knyttet til disse praksisene (Morgan, 1996, s.11). Dessuten beskriver han familiepraksiser som hverdagslige

handlinger folk ‘gjør’ med hensikt om å påvirke på et annet familiemedlem (Morgan, 2011, s. 3). Dette er et perspektiv jeg ønsker å ta med meg for å forstå hvordan polske mødre oppdrar barna sine i en ny sosialiseringsarena. Ved å analysere det de polske mødre sier at de ‘gjør’ i barneoppdragelsen, vil jeg kunne få mulighet til å forstå hvordan oppdragelsen inngår i de hverdagslige praksisene i Norge.

Problemstilling

Den overordnede problemstillingen for denne oppgaven var opprinnelig polske foreldrepraksiser i Norge. Siden jeg kun fikk kvinnelige informanter, endret jeg den til å gjelde polske mødres foreldrepraksiser. Jeg har også valgt å utlede problemstillingen fra et teoretisk perspektiv om ‘praksis’, som innebærer at jeg bruker begrepet ‘å gjøre’ oppdragelse i problemstillingen.

Den overordnede problemstillingen lyder altså:

Hvordan gjør polske mødre oppdragelse i Norge?

Teoretisk er jeg interessert i kultur, kulturforståelse og kulturmøter som en ramme for å forstå integrasjon. Den mer analytiske underproblemstillingen er derfor knyttet til forholdet mellom kultur, sosialisering og integrasjon:

Hva skjer med mødrenes oppdragelsespraksiser i møtet mellom polsk og norsk kultur?

Hva ønsker de å oppnå med oppdragelsen?

Metodevalg og gjennomføring av intervju med polske mødre i Norge

Valg av forskningsmetode er en prosess hvor forskeren må bestemme hvordan man kan få svar på et gitt forskningsspørsmål. I dette kapittelet vil jeg introdusere hvilke fremgangsmåter jeg har valgt, og beskrive hvordan jeg gikk frem for å finne svar på problemstillingen min.

Som redskap i utforskningen av hvordan polske mødre oppdrar barna sine i en ny kontekst, har jeg valgt å bruke semistrukturerte intervjuer. Dette er et redskap som tilhører det som omtales som kvalitative metoder. Formålet med et kvalitativt forskningsintervju er å forsøke å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Til tross for dette må man også se kunnskapen som konstruert og produsert i en samtalerelasjon som har en viss struktur og hensikt (Kvale & Birkmann, 2017, s. 20-24). For meg er altså hensikten med å bruke det semistrukturerte intervjuet å hente inn informantenes fortellinger om deres familiepraksiser i det nye hjemmet de har skapt i Norge. Rollen min i intervjuene har vært å styre samtalen i de retningene som gir mest mulig informasjon om det jeg ønsker å få vite noe om, uten å styre samtalen for mye. Semistrukturert vil si at det hverken er en åpen eller en lukket samtale. Det semistrukturerte intervjuet fremsto som den mest hensiktsmessige intervjuformen til formålet mitt.

Det er viktig å huske på at «det informanter forteller i intervjuer, er fortolket virkelighet, og det kan tenkes at forskjellige informanter fortolker samme virkelighet forskjellig» (Johannessen, Tuft & Veiden, 2006, s. 64). I intervjuer er man derfor sjelden opptatt av å avsløre sannheter eller sammenhenger, men snarere å avdekke forståelser og variasjoner av fortolkninger. Intervjumetoden handler altså om «å forstå sosiale fenomener ut fra aktørens egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelsen at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (Kvale & Birkmann, 2017, s. 45). Jeg valgte intervju som metode fordi jeg tror at metoden vil hjelpe meg med få et grep om informantenes familiepraksiser gjennom å få høre om deres hverdagslige oppdragelsespraksiser i møtet mellom deres egne oppdragelsestradisjoner og den nye kulturen.

I tillegg til å få beskrivelser av hva mødrene faktisk gjør, ønsker jeg å gjengi aktørens egne virkelighetsoppfatninger, deres motiver og deres tankemåte. Dette gjør jeg ved å spørre

hvorfor intervjupersonene opplever og handler som de gjør. Pål Repstad (2000, s. 96) understreker at aktørens virkelighet i kvalitative studier skal komme frem i «all sin rikdom».

I samtalene brukte jeg en intervjuguide som tar for seg bestemte temaer. I tillegg består intervjuguiden av spørsmål som var til hjelp under selve intervjuet. Intervjuguiden fungerte som en huskeliste, slik at jeg fikk inkludert de temaene som jeg ønsket å undersøke, og samtidig beholde intervjuets fleksibilitet (Repstad, 2000, s. 65). Dette verktøyet brukte jeg ikke som et detaljert utformet spørreskjema, men heller som et hjelpemiddel underveis i samtalene.

Jeg ønsket at samtalene skulle være mest mulig naturlige, og derfor brukte jeg kort formulerte spørsmål. Dette gjorde at jeg var nødt til å formulere de konkrete utsagnene muntlig i situasjonene. Intervjuene ble gjennomført på polsk. Det at jeg kommer fra samme miljø og har samme morsmål som intervjupersonene ga meg både muligheter og begrensninger. Å ha kjennskap til de kulturelle kodene og språket gir mulighet til bedre kommunikasjon og forståelse mellom informant og forsker. På en side var noen av mødrene forsiktige med hvor mye de ønsket å dele med meg under selve intervjuet, men på den annen side viste de meg tillit på bakgrunn av at jeg er polsk. Mødrene var villige til å fortelle meg om sensitive temaer, men de ønsket kun å fortelle meg om disse temaene dersom lydopptageren var avlått. De hadde altså tillitt til meg som polakk i Norge, men manglende tillitt til prosjektets form og hensikt.

For å få bredde i intervjuene har jeg ikke fulgt intervjuguiden til punkt og prikke. Karin Widerberg (2010) understreker at «å få frem forskjeller og bredde, og derved kunne spesifisere funnene, er også noe som øker resultatenes gyldighet» (Widerberg, 2010, s. 225). Av den grunn har jeg fokusert på å la intervjupersonene få forme tankene og holdningene sine gjennom en mer åpen samtale.

Intervjuguiden jeg forberedte til undersøkelsen min består av fire deler:

- Den første delen inneholder spørsmål angående grunnleggende informasjon om familien, blant annet om sivilstatus, alder, antall på barn, og hvor lenge familien har oppholdt seg i Norge. Jeg valgte å ikke ta opp denne delen på lydopptageren. Grunnen

til dette var ønsket mitt om å gi informantene tid til å føle seg komfortable i situasjonen, og skape en god relasjon mellom informant og intervjuer.

- Den andre delen handler om relasjoner i familien, og hvordan det er å være foreldre fra Polen i Norge. Her fokuserte jeg mest på mødrenes forståelse av foreldre-barnforholdet, samt de polske tradisjonene og verdiene.
- I den tredje delen av intervjuet fokuserte jeg generelt på oppdragelsen av barn. Her rettet jeg fokuset mot hvordan en polsk mor gjør oppdragelse i Norge.
- Den siste delen inneholder spørsmål om oppdragelsen i to ulike kulturer. Her ville jeg undersøke hvordan det er å være en polsk forelder som befinner seg i konteksten Norge.

Både i den tredje og fjerde delen snakket vi om hvordan informantenes oppdragelsespraksiser vises i hverdagen. Her fokuserte jeg på både hverdagspraksiser, holdninger og meninger.

Med tanke på rekruttering av informanter ønsket jeg å intervju polske familier med livserfaring og familiesituasjon som er relevant for prosjektets problemstilling. Jeg håpet å få snakket med minst syv polske familier. Jeg var interessert i meninger, kunnskap, holdninger og erfaringer som polske foreldre har i Norge. Ett av kriteriene for valget av informanter var at de burde være foreldre som kjenner godt til den polske oppdragelsestradisjonen, og at de har flyttet til Norge i voksen alder. Utvalgsriteriene mine ble derfor at foreldrene skulle ha vokst opp i Polen, og ha bodd i Norge en stund.

Jeg ønsket at foreldrene jeg kom til å intervju skulle ha erfaringer med å leve i den norske kulturen. Derfor ønsket jeg informanter som har vært foreldre i Norge i noen år. De utvalgte familiene måtte ha minst ett barn i skolealder. Det å ha barn i den alderen innebærer at disse familiene har erfaringer med institusjonene rundt barndom i Norge. Skolebarn er i en alder som gjør at de i større grad er bevisste på kulturforskjeller enn når de er i barnehagealder. I skolealderen møter både foreldre og barn en rekke nye situasjoner og mennesker.

Det skulle imidlertid vise seg at selve rekrutteringen av informanter var en utfordrende prosess. Først og fremst tenkte jeg at informantene jeg kom til å intervju skulle være ukjente for meg. I tillegg ønsket jeg å intervju minimum syv familier. I begynnelsen skaffet jeg meg

fem informanter gjennom sosiale media ved å sende en forespørsel om deltagelse i forskningsprosjektet mitt gjennom gruppen «Polakker i Oslo» på Facebook.

Ettersom tre informanter trakk seg eller ikke møtte opp til intervju, ble jeg nødt til å bruke mitt private nettverk. Derfor spurte jeg noen polske familier jeg kjenner om de kunne sette meg i kontakt med andre som kunne være med i forskningen. Gjennom bekjente av noen jeg kjenner kom jeg i kontakt med to mødre som var villige til å delta.

Hver enkelt informant fikk på forhånd informasjon om undersøkelsen, hva dataene skal brukes til, og ikke minst samtykkeskjema. Avtale om sted og tidspunkt ble gjort etter informantenes ønske, slik at de kunne føle seg komfortable med intervjuprosessen. I alle tilfellene kom jeg i kontakt med mødre. Kontaktpersonene ble informert om ønsket mitt om å intervju polske familier, men det var bare mødrene som stilte opp til intervjuene. Av respekt for valget deres etterspurte jeg ikke hvorfor fedrene ikke var tilstede på intervjuet, selv om jeg opprinnelig hadde ønsket at de også skulle delta i intervjuene da jeg sendte ut forespørselen.

Det viste seg altså å være vanskeligere enn antatt å finne polske familier som var villige til å delta i undersøkelsen. Dessuten ønsket jeg å intervju både mødre og fedre for å få flere vinklinger på familiens praksiser, men det var bare mødrene som stilte opp til intervjuene. Resultatet ble at jeg til slutt intervjuet fire polske mødre i Norge. I slike situasjoner hvor man blir sittende med langt færre intervjuer enn planlagt, blir det ekstra viktig å gjøre mest mulig ut av de intervjuene man har.

Intervjuene ble gjennomført individuelt, men i noen tilfeller var det også barn tilstede i rommet. To av intervjuene ble gjennomført hjemme hos informantene, enten på dagtid eller på kveldstid. Ett intervju ble gjennomført på en kafe, og ett hjemme hos meg. Mødrene fikk selv velge det tidspunktet og stedet som passet best for dem, ettersom trygge omgivelser spiller en viktig rolle for å bygge tillitt.

Intervjuprosessen

I løpet av intervjuene forsøkte jeg å få utfyllende beskrivelser av de erfaringene mødrene har med oppdragelse i Norge. Det er viktig at de beskrivelsene av fenomenene jeg undersøkte var

rikholdige og nyanserte, samtidig som de primært holdt seg til de temaene som er viktige for oppgaven (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 232). Intervjuene varte hovedsakelig i én time. Informantene jeg møtte var ulike. Noen reflekterte fritt over spørsmålene som ble stilt, mens andre trengte hjelp med å forstå og fange opp essensen i spørsmålene. I slike situasjoner ble jeg nødt til å omformulere eller utvide spørsmålene. En av informantene opplevde at noen av spørsmålene jeg stilte var altfor generelle og derfor måtte jeg gjøre dem mer konkrete. Dette lærte meg at spørsmålsformuleringen ikke bare er det viktigste, men også det vanskeligste elementet i arbeid med intervjuguiden.

Intervjuene foregikk på polsk. I denne forskningen ble det svært viktig å være oppmerksom på å beholde meningen i det som ble sagt. At jeg snakker samme språk som informantene, styrker undersøkelsens reliabilitet ved at det minsker sjansen for misforståelser. Reliabilitet blir ofte beskrevet som pålitelighet (Kvale & Brinkmann, 2017). Slik jeg ser det, kan det at både intervjupersonen og intervjueren snakket sitt eget morsmål gjøre det lettere å uttrykke språklige nyanser som faste uttrykk og ordtak, samt mer detaljerte beskrivelser av familiepraksiser. Samtidig unngår man i større grad språklige misforståelser. Fordi jeg intervjuet på polsk, måtte jeg være nøye med å beholde meningen i oversettelsen av intervjuene fra polsk til norsk. Jeg er likevel av den oppfatning at en intervjuer som ikke har polsk som morsmål sannsynligvis ville fortolke resultatene på en annen måte. Jeg har forsøkt å sikre validiteten i studien gjennom å kontinuerlig kontrollere at jeg stilte spørsmål som målte det de skulle måle, og ikke falt inn i generelle samtaler om felles erfaringer med for eksempel å være innvandrere i Norge. Intervjuguiden var på denne måten et viktig redskap for å sikre validiteten i undersøkelsen, og bidro til at vi reflekterte over de fenomenene som jeg ønsket å vite mer om. Jeg har også vært bevisst på å ikke presse informantene til å si noe de ikke står for.

Under alle intervjuene ble det brukt en digitalopptager og notatbok. Samtalene ble tatt opp etter den første delen. Denne delen handlet stort sett om demografiske opplysninger og om å bli litt kjent med intervjupersonen. Jeg fant ut at fordelene med lydopptager er mange, blant annet kan intervjueren konsentrere seg om hva respondenten sier, og slippe å bruke tid på å skrive. Jeg brukte lydopptageren på samme måte som kladdepapir, nemlig som et hjelpemiddel til å registrere det som ble sagt. Lydopptageren får med seg hva som sies og

hvordan det sies, mens forskeren kan legge merke til ikke-verbal adferd som gester og ansiktsuttrykk (Repstad, 2000, s. 71).

I tillegg til digitalopptageren tok jeg notater underveis hvor jeg skrev ned de viktigste poengene ved intervjuet akkurat der og da. Disse notatene ble et hjelpemiddel for den videre analysen. Jeg fikk også bruk for notatene i de tilfellene hvor jeg ville forfriske hukommelsen min og se nærmere på hva som var viktig akkurat i et gitt øyeblikk under intervjuet.

Etter å ha gjennomført intervjuene transkriberte jeg dem. Kvale og Brinkmann beskriver transkripsjon som å transformere, det vil si å skifte fra en form til en annen. Transkripsjoner av intervjuer er oversettelser fra talespråk til skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 205). Intervjuene i denne oppgaven ble utført på polsk og dermed ble også transkripsjonene gjort på polsk.

Selv om vi sjelden snakker om generaliserbarhet i kvalitative studier med så få informanter, er det likevel grunn til å tenke at resultatene kan allmenngjøres, altså at man «trekker slutninger fra enkelthendelser til å gjelde mer allment. (...). Det er gjennom egne erfaringer – alt vi hører, ser og leser – at vi danner oss kunnskap som er grunnlaget for generaliseringer» (Johannessen et al., 2006, s. 11). All kunnskapen som man får fra de fortolkede dataene kan være overførbart til andre intervjupersoner, kontekster og situasjoner.

Det jeg har lært om hvordan de polske mødrene jeg intervjuet beskriver oppdragelse i Norge, kan overføres til andre mødre i nye kulturer på et generelt nivå. Dessuten ønsket jeg ved hjelp av denne studien å belyse polske familiers liv i en ny og spesifikk kontekst, og slik forsøke å gi en bredere forståelse for dette temaet. Denne kunnskapen kan komme særlig til nytte for sosialarbeidere som er, eller kommer til å være, i kontakt med polske familier. Mitt ønske er at de skal kunne forstå den polske kulturen bedre.

Etiske prinsipper

Forskning der enkeltmennesket og samfunnet er fokusobjekt reiser etiske problemer. Under hele forskningsperioden må man «erkjenne og reagere på det som er det viktigste i en gitt situasjon» (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 95). En av de viktigste ferdighetene til

intervjuforskeren er å erkjenne sårbarheten som oppstår i spesielle situasjoner under intervjuet. Et viktig prinsipp er at ingen skal ta skade som følge av forskningen.

Et annet prinsipp er å ha respekt for dem som blir intervjuet, og ikke gjøre informanter til et middel for å oppnå bestemte mål (Holme & Solvang, 1996, s. 34). I tillegg skal man vurdere konfidensielle prinsipper som omhandler hvilken informasjon som bør være tilgjengelig for hvem. Dessuten må man informere deltakere om forskningsprosjektets formål, prosedyrer og at de når som helst kan trekke seg fra studien.

Forskeren må sørge for å ivareta deltagerens privatliv. Dette skal man ta hensyn til ved å anonymisere informantene med fiktive navn. Jeg har anonymisert informantene mine ved å gi dem et nummerkjennetegn. Også steder og andre sensitive opplysninger skal anonymiseres. Informantene må bevisstgjøres om taushetsplikten, og man må innhente skriftlig samtykke til å delta i studien.

Likeledes er det viktig å ta i betraktning at de fortellingene og opplevelsene som deltagerne snakker om, ikke nødvendigvis er de samme som opplevelsene til resten av de polske familiene som bor i Norge. Tesen om generaliserbarheten beskrevet overfor vil være essensiell. I forskningsprosessen vil det ofte bli studert «et svært lite utsnitt av virkeligheten, og holder ikke som dokumentasjon for å påvise at dette er typiske trekk ved det aktuelle fenomenet» (Johannessen et al., 2006, s. 40). I tillegg kan de som fortolker dataen ha helt forskjellige opplevelser av samme fenomenet.

Det som viste seg utfordrende for meg i rollen som en forsker som selv tilhører innvandrerguppen polakker i Norge, var å opprettholde en profesjonell distanse mellom meg og informantene. I min personlige relasjon måtte jeg sette meg i en objektiv posisjon og være så nøytral som mulig. Det å ikke blande meg inn i en situasjon hvor jeg kjente meg igjen i noen uttalelser som informantene kom med, var svært krevende. Likeså er det i samfunnsvitenskapene ofte utfordrende å være objektiv i studier av fenomener hvor mennesker er involvert. Forskeren er nødt til å huske på at disse menneskene selv har en fortolkning av fenomenene som blir studert.

Analyse

I løpet av analyseprosessen hørte jeg på intervjuene og leste dem flere ganger. Siden jeg ønsket å håndtere intervjuene på en grundig måte, måtte jeg passe på at transkripsjonene skulle være konkrete og oversiktlige. Mens jeg arbeidet med materialet lagde jeg også korte oppsummeringer av hvert intervju. Jeg tok også notater og plukket ut de viktigste temaene.

Denne formen for bearbeiding ga meg mulighet til å sammenligne hva alle intervjupersonene sier om det samme temaet. Her måtte jeg også ivareta intervjuets validitet. Det vil si at jeg måtte være oppmerksom på å undersøke det jeg faktisk skulle undersøke. Både notatene mine og disse korte oppsummeringene måtte være knyttet til formålet med oppgaven min. I det videre arbeidet med transkripsjonene har jeg markert de mest relevante uttalelsene som derpå ble oversatt til norsk, slik at de kunne bli brukt i oppgaven. Under oversettelsen tok jeg fremfor alt hensyn til å beholde meningen ved det som ble sagt. Det som viste seg å være utfordrende, var å oversette særegne polske uttrykk og ord med overført betydning. Jeg forsøkte å uttrykke meningen i det respondentene formidlet.

Etter å ha oversatt de mest interessante og meningsbærende utsagnene fra intervjuene, arbeidet jeg med kategorisering av intervjudelene inn i temaer. Her tolket jeg data inn under ulike temaer knyttet til familiepraksiser, oppdragelse og oppdragelsesstiler, som igjen kunne tolkes i et kulturanalytisk perspektiv.

Analyse av data bidrar til forenkling av representasjoner av virkeligheten. Johannessen, Tufte og Veiden (2006) hevder at:

All fortolkning hviler på et lager av tidligere erfaringer som fungerer som referanseramme i form av kunnskap for hånden. Kunnskap for hånden kan i tillegg være annen forskning som er relevant, samt evnen til å forestille seg, og fremstille, fenomener på en ny måte. (2006, s. 74)

I et kvalitativt intervju må forskeren forholde seg til informantenes synspunkter og fortolkninger. Informanter beskriver den virkeligheten som omgir dem. Disse fortellingene som kommer frem er individenes fortolkning av deres egen virkelighet. Min oppgave som

forsker var nettopp å fortolke denne virkeligheten som allerede var fortolket. Dette kalles for dobbelt hermeneutikk (Johannessen et al., 2006, s. 74). Denne frem og tilbake-prosessen mellom deler og helhet, som er en følge av den hermeneutiske sirkelen, åpner for en stadig dypere forståelse av meningen (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 237). Ved hjelp av den hermeneutiske tradisjonen forsøkte jeg å forstå skiftende fortolkninger av intervjuene.

Analyse av intervjuer styres i større grad av teorier og begreper som man tar med seg inn i studien. I neste kapittel vil jeg derfor se på de mest sentrale teoriene og begrepene som har betydning for hvordan jeg velger å fortolke og forstå det de polske mødrene har valgt å fortelle om.

Sentrale begreper for å forstå familiepraksiser i et kulturelt perspektiv

For å kunne forstå hvordan polske mødre gjør sine oppdragelsespraksiser i Norge, vil jeg gi en kort oversikt over noen viktige begreper som utgjør bakgrunn for forståelsen min av empirien som legges frem.

Dette kapittelet er viet barneoppdragelse, og hvordan oppdragelsen blir påvirket av å leve et familieliv i et fremmed land. For å kunne undersøke oppdragelsespraksiser til polske mødre i Norge valgte jeg å bruke David Morgans perspektiv om en aktiv holdning til oppdragelsen og familiepraksiser.

Familiepraksiser som små fragmenter av dagliglivet

‘Å gjøre’ en familie er et perspektiv som peker på et organiseringsprinsipp som stort sett handler om hvordan familiens organisering av hverdagslivet er påvirket av staten og samfunnet. De familiepraksisene som dreier seg om ‘å gjøre’ en familie kommer fra David Morgans sosiologiske arbeid. Han mener at familien ikke er en struktur som enkeltpersoner tilhører på en gitt måte, men at en familie skal forstås som et sett av aktiviteter som har en mening, og som er knyttet til familien. En familie vil da være en fasett av sosialt liv, ikke en sosial institusjon (Finch, 2007, s. 66). Spørsmålet om hvem som er ens familie handler først og fremst om relasjoner, ikke biologiske faktorer. Morgans konsept for en familie skulle hjelpe samfunnet å forstå at det ‘å gjøre’ en familie er forenet med de hverdagslige rutinene hvor hvert enkelt individ utgjør visse handlinger og aktiviteter som familiepraksis. Ordet ‘praksis’ innebærer en aktiv handling. Disse handlingene trenger å være relevante for familien og kunne bli forstått innenfor familien, slik at de kan bære meningen som er forbundet med akkurat denne familien. Dersom individer innen en familie ‘gjør’ ting på samme måte, blir familierelasjonene deres bekreftet.

Hvordan individer snakker med hverandre, handler mot hverandre og deres oppfatning av forholdet, er det som definerer en familie. Den kontinuerlige utviklingen av relasjonene identifiserer individets familieforhold, snarere enn hvem som regnes med i eller ut av familiestrukturen (Finch, 2007, s. 69-70). For eksempel vil man kunne gjøre en familie med begge foreldrene sine selv de er skilt, dersom individene aktivt opprettholder forholdet seg i

mellom. Finch (2007) mener at det å fremvise familie er nødvendig i en verden hvor forskjellene mellom konvensjonelle og ikke-konvensjonelle familier er mindre. Ettersom relasjoner innad i familier beveger seg lenger bort fra det som er karakteristisk for kjernefamilien, blir behovet for å fremvise familie større (Finch, 2007, s.71).

Sosiologen Brian Heaphy (2011, s. 21), mener at forståelsen av familie (re)produseres. Han understreker videre at familien blir mindre definert av blod eller juridiske bånd, og mer definert av aktiviteter som er kulturelt ansett som familie. De nye perspektivene utforsker familier som sosiale prosjekter eller prestasjoner. I tillegg kan intensitetsnivået i behovene for fremvisning av familie være avhengig både av ytre omstendigheter og tidsdimensjoner. Eksempelvis kan de som kommer til et annet land oppleve at deres identitet vil forandre seg i det nye samfunnet. I en innvandrerfamilie kan familiens karakteristiske trekk ved relasjoner og samspill bli omdefinert, gjenforhandlet og aktivt demonstrert.

Janet Finch (2007, s. 65) erklærer at familieforhold bør utvikles for å gjenkjenne viktigheten av 'å vise frem' så vel som 'å gjøre' familie. I følge Finch er det 'å vise' en familie en form for aktivitet som karakteriserer den moderne familien. Aktiviseringen av familie har ført til at dagens familie handler mer om 'å gjøre' familieaktiviteter, enn det 'å være' en familie. Det vil si at alle familiemedlemmene har sine egne oppgaver, og familie er noe som må oppnås.

Det 'å gjøre' en familie er en del av den hverdagslige rutinen. Aktive, hverdagslige handlinger tas ofte for gitt og fremvises ikke nødvendigvis bevisst. Praksisen en familie fremviser er likevel grunnleggende for å skape mening i den sosiale verden. En families kvalitative karakter blir på en bestemt tid bekreftet nettopp ved at man blir sett av andre som en familie med gitte trekk og egenskaper.

Dette perspektivet gir et utgangspunkt for å forstå det praktiske i en oppdragelse innad i en familie som er i møte med en ny kultur. I hvor stor grad avhenger polske mødres praksis av den nye konteksten? Dette er et spørsmål jeg ønsker å utforske senere i oppgaven.

Oppdragelse og oppdragelsesstiler

Oppdragelse handler om å forstå det enkelte barns unikheter. Primæroppgaven i dagens barneoppdragelse er «å støtte barna i deres kompetanseutvikling (...). Det vil si kompetanse for kommunikasjon, fortolkning, identitetskonstruksjon og selvrefleksjon, fordyping og konsentrasjon, følelser og kritisk refleksjon, kunnskapsutvikling og ferdigheter» (Frønes, 2016, s. 257). Den nye barneoppdragelsen legger stor vekt på barnets behov og hvordan barna blir formet av det miljøet de er del av. Allerede i skolealderen lærer barna om å forstå hva som skjer rundt dem, de lærer å forstå seg selv og andre, de lærer å reflektere. Denne kompetanseutviklingen handler om sosialisering som innebærer hvordan barnet gradvis utvikler seg til å bli et selvstendig og aktivt samfunnsmedlem.

Oppdragelsen av barnet burde ikke bli forstått som «bearbeiding, forming, forandring av et materiale, men derimot som støtte til en kraft under utvikling, som et dialogisk forhold» (Mollenhauer, 1996, s. 82). Barneoppdragelse refererer rett og slett til foreldrenes bidrag i relasjon til barnet. Dette forholdet handler ikke bare om foreldre-barn-forholdet, men omfatter også andre voksne, som for eksempel pedagoger, venner og andre familiemedlemmer. Det vil si at barnet utvikler seg gjennom hele oppveksten, og at det ikke bare er familien som har sterk påvirkning.

I dagens samfunn er barnet ikke bare del av en større helhet. Barn har fått flere rettigheter i samfunnet og har blitt brakt ut av familiens skygge (Frønes, 2011, s. 25). Barndommen blir sett som en egen livsfase med egen verdi. Barna er ikke bare under opplæring til å bli gode voksne, men også i en situasjon hvor de lærer å være lærende barn. Ivar Frønes har kalt dette en individueringsprosess hvor barnet blir gjort om fra å være objekt til å bli subjekt (Øia og Fauske, 2010, s. 45-46). Barn blir altså sett på som kompetente voksne av å leve og utvikle seg sammen med andre barn, og ikke bare av å være sammen med voksne. Denne prosessen der barnet utvikler seg som et unikt individ og medlem av et bestemt samfunn og en bestemt kultur kalles for sosialisering. Den dreier seg ikke bare om samfunnsmessiggjøring men også om individuell dannelse. Kort sagt handler denne prosessen om hvordan vi utvikler oss, og hva vi utvikles til (Frønes, 2016, s. 22-26). Barnets identitet blir ikke bare tildelt fra andre, for eksempel de voksne omsorgspersonene, den blir skapt gjennom av å være blant de

jevnaaldrende, og av å være på skolen. Den sosiale identiteten er noe man aktivt prøver å skape, og noe som varierer med ulike sosiale situasjoner.

Identitet er sammensatt. I det moderne samfunn vil den enkelte opptre på mange scener og i mange sammenhenger, og med ulike sosiale identiteter og roller.

Samtidig vil de fleste ha en kjerneidentitet, et bilde av seg selv som bygger på de ulike sosiale identiteter. Identitet handler ikke bare om hva og hvem jeg er eller hva jeg vil bli, men også om hva og hvem jeg ikke ønsker å være. (Frønes, 2016, s. 68)

Grunnet velstandsutviklingen i Norge etter annen verdenskrig ble det også skapt et nytt bilde av familien. I dagens Norge er det private livet til det enkelte individet i familien blitt åpent for staten. Staten er i stor grad involvert i familiens liv. Ellingsæter (2012) påpeker at «den offentlige sfære påvirker våre private liv, og våre private liv påvirker den offentlige sfære» (Ellingsæter, 2012, s. 15). Den norske velferdsstaten har fått større påvirkning på familielivets forløp. Etter annen verdenskrig kom velferdsstaten med et stort ønske om et trygt og velsituert samfunn. Velferdsstaten tok over ansvar for mange omsorgsfunksjoner som førte til at omsorgen ble offentliggjort. Som et resultat av dette oppstod nye familieformer der både menn og kvinner fikk mulighet til å kombinere foreldreskap og yrkesliv (Aarseth, 2011, s. 12). Av den grunn fikk forholdet mellom mann og kvinne nye dimensjoner. Familien ble ansett som en institusjon på den måten at også andre instanser som for eksempel skolen tok en del i oppdragelsen, og barnets betydning ble fremhevet. Frønes (2016) påpeker at familiens utvikling forandrer innholdet i foreldre-barn-forholdet. «Til tross for den økende betydningen institusjoner og pedagoger har under barns oppvekst, har betydningen av foreldrenes tilretteleggingsarbeid i forhold til utdanning og fritid sannsynligvis økt» (Frønes, 2016, s. 57). Det vil si at selv om andre instanser til en viss grad ble ansvarlig for sosialiseringprosessen, er det fortsatt foreldre som står for de mest grunnleggende delene av oppdragelsen. Foreldre skal være gode samtalepartnere, og rådgivere i følelsesmessige og utviklingsmessige spørsmål. Selv om den moderne barndommen i stadig større grad er preget av institusjonens innflytelse på barnas dag i skole, barnehage eller fritidsorganisasjoner, så vil det fortsatt være viktig å legge vekt på nærhet og åpenhet som man får i familien (Frønes, 2016, s. 165).

Samtidig som den tradisjonelle familiemodellen ble omtalt som den offentlige familien, har familielivet blitt kombinert med sterkere individualisering. Den norske velferdsstaten er preget av defamilisering som påvirker familiens hverdagsliv på den måten at familiemedlemmer får mulighet til å fristille seg fra tradisjonelle avhengighetsbånd. Ved hjelp av staten som tar over noen funksjoner, er individene mindre avhengige av familien, og har mindre forpliktelser i forholdet til andre familiemedlemmer.

Etter at individualiseringen fikk mye interesse, inntraff også refamilisering som skapte mer rom for familien. Prosesser som refamilisering og defamilisering gjør at kvinners yrkesdeltagelse i den moderne Norge øker, samtidig som kvinners rolle som hjemskaper mister sin kraft. Staten påvirker ikke bare kvinners posisjon i samfunnet og familien, men er også styrende for den mannlige deltagelse i familien. Moderniseringen har innflytelse på farens emosjonalitet og engasjement i familielivet. Denne prosessen i likestillingspolitikken peker på betydningen av intimitet og tilhørighet i familien (Aarseth, 2011, s. 24-25).

Slike individualiseringsprosesser bidrar til å forme en forståelse for familiepraksiser i det moderne samfunnet og innen en familie hvor barn skal oppdras. Det er kanskje spesielt viktig for å forstå situasjoner hvor barn oppdras i to ulike kulturer samtidig.

Videre vil jeg gjøre rede for ulike oppdragsstiler som kan være til hjelp for å kunne se forskjeller og likheter mellom opplevelsen av de norske og polske oppdragsformene.

Oppdragsstiler

Variasjoner i oppdragspraksiser er mange. Lill Salole (2018, s. 144) beskriver tre ulike oppdragsstiler. Den første oppdragsstilen er ettergivende. Barnet blir ofte dominerende i relasjonen og har tilsynelatende mye å si. Foreldrene karakteriseres ved at de diskuterer med barnet, og diskusjonen ender ofte med at barnet får det det ønsker. Som et følge av dette vil foreldrenes stemme bli lite vektlagt. Foreldrene er ettergivende når det gjelder regler og grensesetting.

Den andre stilen, kalt den autoritative eller demokratiske oppdragsstilen, bygger på forklaring av regler og avgjørelser, samt forhandlinger rundt dem. Foreldrene her

kjennetegnes som omsorgsfulle, samtidig som de stiller ganske høye krav til barnet. Denne stilen er preget av at omsorgspersonene er høyest i hierarkiet. De bestemmer over barnet, men samtidig viser de mye omsorg og gir barna kjærlighet. Her blir straff lite brukt, og grenser forklares nøye, slik at barnet kan forstå de moralske prinsippene og grensesettingen. Når det gjelder kommunikasjon mellom barnet og foreldre, legges det stor vekt på å oppmuntre, støtte og stille opp for barnet. Positivitet og forklaringer av sammenhenger mellom handlinger og overordnede prinsipper vektlegges her.

Den sistnevnte stilen er autoritær. Her har foreldrene makten og barnet har lite å si. Foreldrene forsøker å kontrollere og evaluere barnas oppførsel. Grenser blir sjelden forklart, og krav som blir stilt til barnet er høye. I denne oppdragelsesstilen er det makt som er hovedbegrepet, og det er foreldrene som har makt. Den autoritære stilen preges av dominans og sanksjoner. Den karakteriserer seg mest av alle tre oppdragelesesstilene med straff, og ved hjelp av sanksjoner vil foreldrene få ønskelig oppførsel fra barnet (Salole, 2018).

Skillet mellom de ovennevnte stilene avhenger stort sett av grensesetting og hvor mye foreldrene bestemmer overfor barnet. I praksis er imidlertid grensen mellom disse stilene svært liten. I tillegg finnes det variasjoner innenfor oppdragelsesstiler som kan være avhengige blant annet av den konteksten man oppdrar barnet i. Dessuten er familiers praksiser og syn på oppdragelse hele tiden i forandring.

Saloles (2018) kategorisering av de ulike oppdragelsesstilene fungerer som et bakteppe for å forstå oppdragelsen de polske mødrene i Norge presenterer i denne oppgaven. En annen studie jeg finner interessant for å forstå ulikheter i oppdragelse og familiepraksiser, er studien som er gjennomført av Randi Wærdahl og Marit Haldar ved OsloMet og presentert i to artikler. Forskere har brukt såkalte 'Bamsedagbøker' som sirkulerer mellom familiene til førsteklassinger, til å studere fremvisning av familie i Norge og Kina (Haldar & Wærdahl 2009; Wærdahl & Haldar 2012). Jeg finner denne studien spesielt relevant for oppgaven min i den forstand at den sammenligner familiepraksiser mellom to land. Gjennom bamsens fortellinger viser forskere til de norske og kinesiske barns opplevelse av hverdagen. De gjør det gjennom å vise til hva bamsen og barnet opplevde sammen akkurat i den tiden bamsen var hjemme på besøk hos det enkelte barnet.

De norske barna beskriver hverdagen sin på en annen måte enn de kinesiske. Forskerne finner at det finnes noen aspekter ved hverdagslivet som er viktige å nevne innenfor en kultur, som vil bli sett som unødvendige å nevne i den andre kulturen, selv om disse aspektene også finnes i den andre kulturen. Og det er situasjoner som er åpenbart forskjellige, men uttrykker lignende verdier. Mennesker uttrykker ulike verdier på ulik måte, og gjerne gjennom praksiser. Barndom i en norsk kontekst blir beskrevet som en aktiv barndom, situert ute hvor barna har det gøy og 'gjør' det som anses som sunne aktiviteter. Den kinesiske barndommen derimot, foregår mest inne, og de aktivitetene som beskrives er av en oppbyggelig og intellektuell karakter (Wærdahl & Haldar, 2009, s. 1146). Forskerne hevder at det i Norge finnes noen normer som omfatter hvilke aktiviteter som skal og som ikke skal 'gjøres' som familie. Disse normene forteller om hva man bør gjøre, samt hvor og hvordan. Det familiene synes er viktig å fortelle om, er det livet som foregår utenfor hjemmet, og dette viser seg å være sterkt knyttet til norske tradisjoner.

I den andre artikkelen fokuserer forskerne mer på de sosialiseringrelasjonene barn har i hverdagslivet. Her blir det fremhevet at barnas relasjoner både blir konstruerte og strukturerte i barnets erfaringer, samt i møte med kultur, tradisjoner og sosiale omstendigheter. Det er også tydelig at relasjonene kommer til uttrykk gjennom ulike typer praksiser som tilhører relasjonen. Wærdahl og Haldar (2012, s. 116) hevder at enkelte kulturer deler noen idealer og normer for hvordan relasjoner innenfor familien burde være, samt hvem som skal inngå som viktige personer i et barns liv, og hvordan og hvor disse relasjoner skal spilles ut. Fra denne studien kan man se at i det norske samfunnet er den mest nevnte normen å gjøre aktiviteter, leke med andre barn, samt at man lærer mest gjennom praksis, og ikke så mye under instruksjon.

Ovennevnte teorier og studier er grunnleggende for analysen i denne oppgaven. Videre ønsker jeg å bringe frem et kulturelt perspektiv som utgjør bakgrunnen for forståelse av praksiser.

Et kulturanalytisk perspektiv

For å kunne se de polske mødrenes ulike oppdragelsesformer og familiepraksiser i en ny kontekst har jeg bestemt meg for å anvende et kulturanalytisk perspektiv. Et kulturanalytisk perspektiv vil legge vekt på kulturens verdier, normer og tradisjoner i analysen av oppgavens

data. Oppdragelse og sosialisering er grunnleggende for forståelse av og innføring i samfunnets kultur, forestillinger om virkeligheten, trosoppfatninger og kulturens normer og verdier.

De aller første som formidler kulturen til barn er barnas foreldre og de nærmeste omsorgspersonene. De påvirker barnet ubevisst blant annet i kraft av sin personlighet, måten å være på, og gjennom den atmosfæren som skapes i ulike situasjoner (Wetlesen, 2000, s. 18). Foreldre med minoritetsbakgrunn må kunne støtte barna sine i utviklingen av kompetanse til å mestre livet både i sitt eget miljø og i norske majoritetssammenhenger. Gjennom sosialiseringprosessen vil de individuelle egenskapene utvikle seg parallelt med de kulturelle og sosiale (Frønes, 2016, s. 32). Når barn vokser opp i en familie hvor foreldrene vokste opp i en annen kultur, vil formidlingen av kulturelle verdier bli spesielt synlig. Dermed vil foreldrene ofte tilstrebe å oppdra barna sine både etter den kulturen foreldrene kjenner til, og den kulturen de møter i den nye konteksten.

Man kan beskrive kultur som et sett meninger, forestillinger, normer, verdier og idealer som skapes, deles og vedlikeholdes av mennesker som lever i et og samme samfunn, og som overføres og utvikles fra generasjon til generasjon. Kulturelle trekk vil imidlertid alltid være i forandring, og av den grunn er det ikke sikkert at det som var Polen og polsk kultur da foreldregenerasjonen vokste opp, er det samme som gjelder i Polen i dag.

Dessuten påpeker Lill Salole (2018, s. 127) at migranter ofte lever etter den kulturen de kjenner. Denne prosessen kaller hun for kulturkonservering, som da handler om bevaring av opprinnelseskulturen. Dette skjer gjennom både bevisste og ubevisste prosesser, for eksempel gjennom vedlikehold av språk, tradisjoner, religiøs praksis og historiefortelling. Dersom foreldre ikke får med seg den nye kulturelle konteksten på grunn av manglende daglig kontakten med det nye samfunnet, vil de opprettholde opprinnelseskulturen slik de husker den.

Salole (2018) skiller mellom tre forskjellige migrasjonsstiler:

- Den første er «den isolerte familien» som kjennetegnes ved at familien holder distanse til det nye landet.

- Den andre er «den assimilerede familien» som innebærer at familien har distansert seg fra den kulturen de kjenner.
- Den siste er «den integrerte familien» hvor familiemedlemmene klarer å kombinere noen elementer fra både opprinnelseskulturen og kulturen i det nye landet (Salole, 2018, s. 129).

Et nytt samfunn, nye mennesker, et nytt språk og til og med nye normer – alt dette karakteriserer en ny kontekst for dem som kommer fra et bestemt miljø til et nytt samfunn og miljø. Mennesker tilpasser seg til disse utfordringene ved hjelp av ulike strategier. Derfor ønsker jeg å utvide disse migrasjonsformene med tilpasningsformene Øyvind Dahl (2013) presenterer. Han skiller mellom assimilering, segregering og integrering, noe som tilsvarer den assimilerede familien, den isolerte familien og den integrerte familien.

- Den aller første betyr rett og slett ‘å gjøre lik’. Assimilasjon handler om å tilpasse seg den nye kulturen, akseptere den som den er. I konteksten for denne oppgaven vil det si at noen innvandrere som kommer til Norge forsøker å være lik nordmenn, og for å gjøre det kan de ofte fornekte bakgrunnen sin og deres tidligere kulturelle tilknytning. Det vil si at de prøver å unngå å være i kontakt med polakker eller snakke polsk i hjemmet. I stedet vil de for eksempel lage norsk mat, og generelt tilpasse seg norsk kultur og tradisjon. Ensretting blir et resultat av assimilering, det vil si å være lik det samfunnet man er i.
- Den neste strategien er segregering. Det betyr å skille seg ut. Dette innebærer at en gruppe innvandrere ikke blander seg med andre, og at deres opprinnelige kulturelle karakter blir beholdt i møte med et annet kulturelt særpreg. Det vil altså si at innvandrere fra samme land for eksempel bosetter seg i samme område eller danner sin egen «getto» hvor de også bare møter folk med samme bakgrunn som seg selv. Innvandrere som prøver å skille seg ut, ønsker ikke å gi opp sin egen bakgrunn eller være blant nordmenn. Det kan også hende at folk blir marginaliserte som et resultat av segregering. Det vil si at innvandrerne ikke får rom i det samfunnet de kommer til. Konsekvensen kan være at de kan bli isolerte og for eksempel vil streve med å finne seg en jobb.

- Den siste formen for tilpasning er integrering. Det å integrere betyr å samordne til en ny enhet. Et eksempel på integrering kan være innvandrere som både forsøker å beholde sin kulturelle bakgrunn, sitt språk og sin religion, samtidig som de tilpasser seg den nye kulturen ved å lære seg språk, akseptere sine rettigheter og plikter i det nye landet, samt ved å lære nye kulturelle koder. Barn som vokser opp i minoriteter hvor foreldrene forsøker å passe inn i det nye samfunnet, oppmuntres til å knytte kontakter med andre norske barn samtidig som de kan snakke på polsk og beholde følelsen for og stoltheten over sin egen kultur og sitt eget språk. Variasjon og mangfold regnes som et resultat av integrering. Ikke minst handler integrering om at det ikke bare er innvanderens ansvar, men at vertssamfunnet også trenger å gjøre noe, hjelpe til, slik at det kan knyttes sosiale bånd mellom de to ulike gruppene (Dahl, 2013, s. 223-225).

På bakgrunn av de tre strategiene skilles det mellom isolasjon og innovasjon. Isoleasjon er preget av negativ betydning i den forstand at den bygger murer. Det vil si at de assimilerte kan ha valgt eller også blitt tvunget til å gi opp sin opprinnelseskultur, og av den grunn blir de isolert fra røttene sine.

Innovasjon dreier seg på den andre siden om å bygge broer. Med andre ord kan man si at innovasjon er et resultat av møtet mellom noe gammelt og nytt. Møtet mellom ulike mennesker også med ulik kultur kan føre til at det oppstår noe nytt som ikke eksisterte tidligere. Innvandrerne kan skape noe nytt i nye omgivelser ved å bruke det beste fra sin egen kultur, og kombinere det med det de synes er best der de kommer til (Dahl, 2013, s. 225).

Ut i fra forståelsen av de ulike strategiene tenker jeg at det kan være utfordrende å leve opp til de standardene som det nye samfunnet foreskriver. Dette handler altså om integrasjon og mening i livet. Integrasjon innebærer de deler av personers selvbilde som ønskes bekreftet av andre. I dag skaper man et uttrykk for identitet i stor grad gjennom matlaging, hjemmet og klær (Gullestad, 2000, s. 103). Likeså er det også slik at kultur er noe man kan. Man kan ofte sin egen kultur uten å kunne gjøre rede for hvorfor man forstår ting på bestemte måter.

Denne teorien kan anvendes når vi ser på de polske mødrenes praksiser, og forstå dem som forankret i tradisjoner, normer og verdier. Verdier kan også bli forstått som menneskenes

overbevisninger om hvilke holdninger de foretrekker å velge fremfor andre. De forstås som fundamentet mennesker bygger sine liv på, og utgjør grunnlaget for den veien man velger i livet. De viktige verdiene for et menneske vil bli kommunisert gjennom måten man oppfører seg på, og hva man mener om ting. Normer er forstått som uttrykk for forventninger i samfunnet til hvordan andre samfunnsmedlemmer skal oppføre seg. Disse normene er uskrevne regler som ingen snakker om, forklarer eller tenker på før de brytes (Salole, 2018, s. 69; 100).

Kultur i praksis

Eriksen og Sajjad (2014, s. 41) påpeker at kultur også kan betraktes som en form for handling. De definerer kultur som summen av de erfaringene, verdiene og den kunnskapen som folk bærer med seg, og som de handler på grunnlag av. Det norske samfunnet blir kalt flerkulturelt. Det vil si at det kan være betydelige kulturelle variasjoner mellom medlemmene i ett og samme samfunn. Flerkulturalitet viser til at det store antallet av innvandrere som har kommet til Norge fra ulike land, med ulik kultur, ulike handlingsmåter, normer og verdier også har hatt en innvirkning på det norske samfunnet. Allikevel kan kulturbegrepet lett misbrukes i den forstand at når det oppstår konflikter eller misforståelser i møtet mellom nordmenn og minoriteter, er det lett å skylde på kulturforskjeller. Av den grunn kan det oppfattes som at kulturkløftene er dypere enn de i virkeligheten er.

Kultur er også i stadig forandring. I noen land kan ting forandre seg fortere og i andre kan det ta lengre tid. Kulturen forandrer seg fra generasjon til generasjon, og under ulike samfunnsmessige forhold. Samtidig er det man lærer i oppveksten viktigere enn de egenskapene man er født med (Eriksen & Sajjad, 2014, s. 35-40).

Eriksen og Sajjad (2014, s. 254) hevder også at innvandrere vet mindre enn nordmenn om sine rettigheter og om ulike offentlige, statlige, og kommunale instanser, og ikke minst hvordan de fungerer. I tillegg til dette vil den kulturelle annerledesheten både i barneoppdragelse og organiseringen av livet som familie bli oppfattet av mange som mangel på kulturell kompetanse. I følge Marianne Rugkåsa (2012, s. 53) er det også slik at når innvandrere blir kategoriserte som forskjellige fra majoriteten, så kan disse forskjellene oppfattes som en mangel ved innvandrerne.

I dette kapitlet har jeg rettet fokuset mot de teoretiske perspektivene jeg ønsker å ta med videre i oppgaven. Ved å se på disse perspektivene og begrepene som en helhet vil jeg i analysen av intervjuene i neste kapittel kunne se sammenhengen i ulike praksiser i møtet med en ny kultur.

Hvordan 'gjør' en polsk mor oppdragelse i Norge?

I dette kapittelet vil jeg først beskrive kort hvordan jeg har utført analysen av intervjuene mine. Deretter vil jeg presentere funn jeg har kommet frem til som et resultat av analysen.

I denne delen av oppgaven vil jeg introdusere de polske mødrenes fortellinger om å gjøre en forelderrolle i Norge. Tre av informantene kom til Norge på grunn av at deres ektefeller jobbet her i landet. I undersøkelsen er det kun én mor som kom samtidig med mannen sin til Norge. Familiene har en polsk bakgrunn, og av fire mødre har tre født barna sine i Norge. Lengden på disse mødrenes opphold i Norge varierer mellom fem og femten år. Oppholdets lengde har en betydning i denne undersøkelsen fordi mødre blir mer kjent med språket, kulturen og systemer rundt dem jo lengre tid de bor i Norge. Jeg intervjuet fire mødre. Jeg er av den oppfatning at disse samtalenes var rikholdige og ga meg betydningsfulle data for å kunne få svar på oppgavens overordnede problemstilling, nemlig hvordan polske mødre gjør oppdragelse i Norge.

I analysen av intervjuene har jeg kategorisert mødrenes oppdragelsespraksiser. De praksisene som er mest fremtredende i fortellingene er det vi kan kalle tradisjonsbærende praksiser, eller hvordan de tilpasser eller bevarer polske tradisjoner i den nye konteksten. Presentasjonen av analysen vil vektlegge tradisjonsbærende praksiser i undersøkelsen av hvordan mødre gjør oppdragelse i den nye konteksten, hvordan de blir påvirket av den norske konteksten, hvorvidt de forsøker å bevare de polske tradisjonene, samt hvordan de gjør 'polske' familiepraksiser i den nye konteksten. Deretter spør jeg hvilke oppdragelsesstiler som er mest fremtredende hos mødre.

I analysen vil jeg henvise til informantene ved å navngi dem Mor 1, 2, 3 og 4.

De tradisjonsbærende praksiser

I tolkningen av materialet har jeg identifisert seks familiepraksiser hos de fire mødre som er knyttet til oppdragelsen av barn. Jeg har brukt et kulturanalytisk perspektiv for å avdekke mødrenes hverdagslige formidling av grunnleggende tradisjoner og verdier. De praksisene som her blir klassifisert som «tradisjonsbærende praksis» er knyttet til det som blir oppfattet

som tradisjonelt av de polske mødrene. Med tradisjon forstås her mødrenes egen oppvekst og det de har tatt med seg videre i livet. Informantene opererer med en selvforståelse som oppdragere om at de er kulturformidlere for barna sine.

Under de handlingene som kan fortolkes som kulturelt tradisjonsbærende, ser jeg på sammenhengen mellom den meningen informantene tillegger praksisen og det de faktisk gjør. Mødrene forteller hva de opplever at de gjør etter polske tradisjoner, og hva som er 'mer norsk'. De tradisjonsbærende praksisene som oftest ble mest nevnt av mødrene, har jeg knyttet til seks sentrale familiepraksiser. Områdene er: familieaktiviteter, respekt for de eldre, religion som identitetsmarkør, hierarki og grensesetting, oppdragelsesstiler og å opprettholde det polske språket.

Familieaktiviteter

Mødrene beskriver foreldrepraksisene sine som i hovedsak situert i hjemmet. Denne konteksten for en oppvekst blir tillagt stor betydning for de polske mødrene. Mødrene viser til at hjemmet er en betydningsfull arena for familielivet hvor det tilbringes mye tid sammen:

Vi gjør mye sammen. Vi må alltid spise sammen. Vi setter oss sammen til matbordet, ber en bønn og sitter sammen. Vi spiller ofte spill sammen. Det er så gøy. Det er vår familietid. Eller så ser vi på film sammen og på noen serier. Hver kveld setter vi oss på sofaen og ser på noe sammen. (Mor 4)

Denne informanten forteller at familietid i hennes øyne utspilles hjemme. I følge denne moren virker det som om familierelasjoner bygges ved å være *sammen* og utføre ulike aktiviteter sammen. Disse praksisene viser til at oppdragelse og sosialisering innen en familie fremfor alt foregår hjemme. Dessuten er felles måltider nevnt av de fleste som en praksis man skal 'gjøre' som en familie.

En tilsvarende uttalelse kom fra en annen mor som i tillegg gir uttrykk for at de mangler andre familier å være sammen med:

Vi pleier å sitte alene hjemme, vi. Vi har ikke mulighet til å gjøre noe sammen med andre familier. Og hvis vi gjør noe med andre så er det polske familier. Når det

gjelder norske, eh, det funker ikke for oss. Det har ikke skjedd at vi har hatt norske venner. Det bare var ikke naturlig for oss. (Mor 3)

I oppdragelsen av barn er gode relasjoner med foreldrene viktige. Informantene viser disse i praksis ved å være sammen, bygge sterke bånd gjennom slike praksiser som å spise middag sammen, be og gjøre mange aktiviteter i hjemmet sammen med resten av familiemedlemmene. Der hjemmet er den enkelte familiens arena, kan sosial omgang med andre foreldre og familier være begrenset. I tillegg kan det se ut til at de polske familiene synes det er vanskelig å finne noen møtepunkter med norske familier som de opplever som «naturlig». Underveis i intervjuene kom det også frem at det aktive familielivet som de opplever at norske familier har, ikke blir oppfattet som kultur, men som styrt av økonomi.

De polske familiepraksisene som de forteller om i denne undersøkelsen avhenger i følge mødrene i stor grad av at etter å ha flyttet til Norge har de bedre økonomi. De snakker om at familiepraksisene på en måte er «beriket» fordi familielivet deres oppfattes som mer aktivt her i Norge.

Den viktigste faktoren som bestemmer familiens aktivitetsnivå, er økonomi. Mødrene forteller at da de selv var barn opplevde de en aktiv barndom. Med årene ble den økonomiske situasjonen vanskeligere og mange aktiviteter ble altfor kostbare. Den opplevelsen av å ha et mer aktivt liv etter å ha kommet til Norge, er ikke nødvendigvis knyttet til den norske livstilen, men den økonomiske muligheten til å dra på ferie, gå på museer eller besøke noen steder. Følgende forteller en mor:

Jeg ser ikke så store forskjeller. Å ja, kanskje det at vi er mer aktive som familie. Men jeg tenker at det er fordi vi har den muligheten. Vi har fri i helgene, og vi har råd til det. Så vi kan planlegge en tur sammen, eller gå et sted, gjøre noe sammen hvis vi bare får lyst til det. Men noen ganger er det slik at vi bare sitter hele helgen hjemme, og slapper av og koser oss. Man trenger det av og til. Da jeg vokste opp i Polen så hadde jeg lik oppvekst, så av den grunn tenker jeg at det ikke er så forskjellig. Men det er bare min opplevelse. Men det jeg også ser, er at man kanskje får flere muligheter her på grunn av økonomien. Man behøver ikke å tenke

så mye på det at man må spare penger først. Her drar man bare på ferie. Og det gir en slags komfort i livet. (Mor 2)

Mange mødre vektlegger å fortelle om det gode familielivet som er knyttet til hjemmet i første omgang. Allikevel blir tiden utenfor huset gjerne nevnt på slutten av intervjuene:

Vel, jeg vil si at de (nordmenn) tilbringer mye tid ute, ikke sant. Og vi liker det også. Vi liker å stå på ski. Men her har vi råd til det, så vi gjør mye av det. Men i Polen hadde vi ikke råd til det. Så økonomien spiller en stor rolle her. (Mor 4)

Informantene påpeker altså at familieaktiviteter i stor grad avhenger av økonomien. Det disse mødrene anser som viktig å snakke om, er først og fremst knyttet til hjemmet, mens praksiser utenfor hjemmet i stor grad blir knyttet til økonomi. Utendørsaktiviteter blir altså ikke sett på som så tett knyttet til oppdragelse som tiden familien er sammen hjemme.

Religiøs identitetsmarkør

En religiøs identitetsmarkør er knyttet til oppdragelsen av barn i troen, med vekt på bevaring av det tradisjonelle som for eksempel måten man feirer høytider på. Dahl (2013) trekker frem at religion kan forstås som «et system av trosforestillinger som gir retning og innhold til individenes tenkning, vurderingsmåte og handlemåte» (Dahl, 2013, s. 243).

Tre av mødrene i undersøkelsen bruker mye tid på å oppdra barna sine i en katolsk tro, mens en mor mener at barna hennes skal vokse opp til å velge sin egen tro:

I begynnelsen gjorde jeg det. Jeg sa en bønn hver kveld, vi har bedt før måltider, og alt fordi denne religionen var viktig for meg (...) Men etter at mine barn begynte å gå på skole, begynte de å lære om andre religioner, og de begynte å tenke selv over troen sin. Jeg vokste opp i Polen og jeg hadde ikke lært noe om de andre religioner, så for meg var det naturlig å være katolikk, men ikke for mine barn. Og jeg sluttet å pålegge dem den katolske troen og respektere deres egne meninger og lot dem velge selv hva de tror på. (Mor 1)

En slik uttalelse bærer preg av at denne moren er blitt mer åpen og opptatt av barns rett til å velge selv, uten å pålegge dem sine egne verdier. I Polen er den katolske kristendommen mest utbredt, mens det i Norge tradisjonelt sett har vært den lutherske kristendommen som er mest utbredt. I Polen er religionsundervisningen i skolen hovedsakelig sentrert på katolsk trosopplæring, mens religionsopplæringen i Norge legger vekt på ikke-normativ undervisning. Å ikke opplære barnet sitt i en katolsk religionsutøvelse kan tolkes som en måte å distansere seg fra opprinnelseskulturens typiske trekk.

Basert på uttalelsene til mødrene blir sammenhengen mellom mødrenes tilknytning til den katolske troen og tradisjoner mødrene selv vokste opp i tydelig. Det viser seg å være viktig for de fleste mødre å bevare og praktisere den katolske troen. Men her finnes det et unntak, hvor moren «legger til rette» for barna sine, selv om de «norske» praksisene kan misforstås og oppleves som i strid med den katolske religionen.

Jeg mener ja, det er vår tro. Jeg prøver å verne om det, og til tross for at det er litt vanskelig noen ganger. Men jeg prøver å ta vare på det (...) Ja, åh, og den kommende Halloween, for eksempel. (...) jeg forklarer at det ikke er vår tradisjon, ja. For oss er dette Dødsdagen, vi går til gravene, jeg forteller henne hvordan det er, og hvor vakkert det er feiret i Polen. (Mor 3)

Det er veldig viktig at barna mine skal bevare troen og tradisjonene sine. Alt med vår tro og polske tradisjoner er viktig. (Mor 4)

En fortelling om at «barna mine skal bevare troen sin» kan oppfattes som mødrenes forståelse av at deres religion og tradisjon umiddelbart blir barnets religion og tradisjon.

Dessuten handler det å praktisere tro aktivt om å gå i kirken på søndager, be sammen og å feire høytider etter den katolske tradisjonen.

Og alle helligdager er viktige, forberedelser til helligdager (...) I familien min i desember lytter vi til julesang og så baker vi sammen. Så det er alt det som moren min lærte meg. Alle våre tradisjoner. (Mor 3)

De polske mødrene forteller at det å komme fra en katolsk familie videreføres. Det synes også i praksisen til en annen mor som forteller at de opprettholder den polske tradisjonen i påsken ved å male egg sammen med barna og velsigne maten. Men i den nye konteksten blir den polske tradisjonen på et vis «beriket», ved at familien drar på hytte og står på ski, noe som oppleves som en norsk tradisjon.

Det jeg gjør med min familie er mer lik den polske tradisjonen. Men i påsken så drar vi også på ski. Så da ble det litt av den norske tradisjonen. Men, selvfølgelig, selv om vi drar på ski med venner så er det slik at alle skal forberede litt mat, vi skal sette oss sammen og spise den tradisjonelle frokosten i påsken. Så noe må bevares av den tradisjonen allikevel. Vi må male egg, og alt av sånne ting må vi ha. Så da blir det en blanding av to tradisjoner. Fordi etter den frokosten så går vi på ski. (Mor2)

Denne konserveringen av de tradisjonelle religiøse verdiene er ofte basert på foreldrenes egne opplevelser og kulturen de vokste opp i. Det å tilpasse seg den nye kulturen og dra nytte av det innebærer ikke nødvendigvis å gi opp sine tradisjonelle verdier. Videre forteller samme mor:

De polske tradisjoner er meget viktige for meg. Det er min barndom. Alle tradisjoner kommer fra familien min, det er noe jeg husker og har gode minner om. Så jeg ønsker at sønnen min skal også oppleve det på samme måte, at han også skal ha det fint. Selvfølgelig, siden vi er her så er den tradisjonen blitt litt beriket, jeg mener det er med det lille ekstra. (Mor 2)

Moren mener at hun i tillegg til å praktisere den polske kulturen, tar med det hun liker best fra den norske kulturen, og det er dette som utgjør «det lille ekstra». Ut i fra informantens fortelling og forståelse kan man hevde at to kulturer kan bli balansert på en slik måte som den enkelte synes er best for familien.

Respekt for de eldre

I en polsk familie skal religionen praktiseres, ikke bare ved å gå i kirken og feire høytider, men det forekommer også i å respektere andre mennesker, spesielt de eldre. De polske mødrenes oppdragelse innebærer å lære barna disse tradisjonene både ved å gjøre dem i hjemmet, som for eksempel å be sammen eller å tilhøre en katolsk menighet, men også ved å reise til Polen, hvor barna kan erfare disse tradisjonene enda sterkere med andre slektninger. Muligheten til å være sammen med andre som har de samme verdiene og praktiser dem, er en praksis som er bekreftende eller forsterkende på de viktige verdiene i barneoppdragelsen.

Jeg kommer fra en katolsk familie, og det var alltid respekt for eldre, respekt for Kirken, oppdragelse i tro. Ikke bare på søndager, men hverdager, felles bønn. Vel, for moren min var barna alltid det viktigste. Alt for barna. (...). Vel, jeg kan se for meg at dette er hvordan det går fra generasjon til generasjon. (Mor 3)

Respekt for de eldre og ærlighet er verdier som ofte kom frem i forbindelse med temaet religion. Funnene i undersøkelsen viser til at flere av mødrene mener at respekt for eldre ikke er like eksisterende i det norske samfunnet.

Dette er veldig viktig, det er veldig viktig å holde ord og ikke å lyve. Det er også viktig å ha respekt for eldre mennesker. (...) fordi det er ikke dessverre slik i Norge, og for meg er det veldig viktig. (...) og jeg prøver å lede datteren min i denne retningen. Respekter de eldre, fordi de har opplevd mye og de har erfaring, og de fortjener denne respekten. (Mor 3)

En annen informant forteller:

Jeg vil at barna mine skal vokse i troen, at de skal være ærlige! Og hjelpe andre, respektere de eldre. Jeg ser det ikke her på samme måte som i Polen. Derfor må jeg lære barna mine mye av det, det å respektere de eldre, gamle mennesker. Og at i fremtiden kan de ta vare på sine foreldre også. Som jeg gjør med mine foreldre. De skal respektere besteforeldrene sine. (Mor 4)

Det kan forstås som at disse mødrene opplever at barn i Norge ikke blir oppdratt til å ha respekt for voksne i like stor grad som i Polen.

Vel, tradisjoner er også knyttet til den katolske troen. (...) det hvordan vi opplever familieferier, og når vi reiser til Polen, når det er høytider, for å oppleve det sammen med vår familie, med våre eldre foreldre. Vi lærer barna denne respekten for eldre, å ta vare på disse eldre foreldrene. (Mor 4)

Denne oppdragelsespraksisen har også som mål å vise barna at de må respektere de eldre fordi «de har opplevd mye» (Mor 3). En annen form for praksis som viser til overføring av disse verdiene er ikke bare ved å være med besteforeldrene, men også ved at mødrene, som et forbilde, viser respekt for sine egne foreldre. Det at de selv respekterer foreldrene sine kan være et tegn på at de forventer samme respekt fra barna sine når de blir eldre.

I tillegg kan besteforeldrene være viktige for å opprettholde synet på hierarkiet i familien. Ut i fra disse dataene kan man se posisjonen til besteforeldre som øverst i hierarkiet i den forstand at barna trenger å lære seg å behandle dem med den respekten som de fortjener.

Familiepraksiser vises ved alle forsøk på å kompensere mangelen på de andre nære familiemedlemmene ved å reise sammen med barna til Polen i sommerferien eller på høytider.

Informantene i denne undersøkelsen mener at det er av stor betydning for barnet å vise respekt for de andre rundt seg, og spesielt for de eldre. De polske mødrene er bevisst på at barns evne til å vise respekt overfor andre og det å være ærlig, må utvikles gjennom oppdragelse.

I forlengelsen av dette, blir det å vokse opp uten besteforeldre sett på som mangel på noe viktig. Besteforeldre spiller en betydningsfull rolle både for foreldre og barn. For foreldre har de en støttende rolle, slik at de noen ganger kan avlaste foreldrene.

At vi er alene. Dette er sikkert. Det ville vært annerledes om det var en bestemor her, eller bestefar, eller en tante. Og når barnet blir sykt, da er det ingen som kan hjelpe til. Og det er tungt. Du må virkelig øve, lære å leve med det, for noen ganger vil jeg bare sette meg ned og gråte. Man blir sliten av det. (...) Uff, denne ensomheten, jeg savner mine nærmeste, savner denne støtten. (Mor 3)

I tillegg så ville familien ha vært nærmere, og det ville gjort familielivet mye enklere. (Mor 2)

NOVA-forskerne Katharina Herlofson og Gunhild O. Hagestad (2012, s. 29) skriver i sin artikkel at også i Nordiske land blir besteforeldrene beskrevet som «family savers» for mange unge foreldre. I undersøkelsene NorLAG og NorGrand kom det frem at besteforeldre i Norge ofte tar være på barnebarna sine (Herlofson & Hagestad, 2012, s. 33). Rollen som «family savers» innebærer at besteforeldre er tilgjengelige når foreldrene trenger ekstra hjelp og støtte i oppdragelsen. En lik påstand kommer frem i uttalelsene til de polske mødrene. De legger vekt på at det å oppdra barn uten besteforeldre er utfordrende.

Jeg vil definitivt at datteren min skal være en god mor i fremtiden, ja. Jeg ønsker at hun skal huske på hvilken mor jeg var for henne med vekt på den utfordringen av å oppdra barn som en innvandreremor. At hun vil forstå at en sånn mor ofte kan være trøtt, kanskje noen ganger opprørt eller streng. Men at hun også skal være en mor som er glad i barna sine, som støtter, som prøver å gi alt hun kan til sin familie. (Mor 3)

Likeså blir besteforeldrene sett på som overførere av verdier. De kan forsterke de polske verdiene og tradisjonene. I tillegg kan de skjemme barna litt ekstra bort, noe som også blir understreket av en av mødrene:

Jeg vil nesten si at de ble halvt foreldreløse. Fordi ... fordi de er uten disse besteforeldrene, fordi besteforeldre spiller en veldig stor rolle i barns liv. (Mor 3)

Å nevne rollen til besteforeldre i forbindelse med oppdragelsespraksiser er viktig for de polske mødrene i undersøkelsen. Deres rolle som innvandreremor i Norge gir dem en opplevelse av å være «alene». Alle informantene forteller at det å ha sine egne foreldre i nærheten ville ha betydd mye. Det ses også en sammenheng i at det å være innvandreremor i et nytt land hvor det både yrkeslivet og barneomsorgen skal prioriteres, er meget krevende. Magnussen (2012) henviser til Nyholt (2007) og påpeker at dagens mødre først og fremst har en moralsk forpliktelse til å skape et ordentlig hjem. «Når menn gjør familieforsørgelse, gjør de seg til menn og bidrar samtidig til å gjøre kvinner

til kvinner. Uten denne kunnskapen mangler forståelsen av menns forsørgervirksomhet og kvinners hjemskapervirksomhet noe vesentlig» (Magnussen, 2012, s. 258, 260). Med slike forventninger av å både være en yrkesaktiv kvinne og en mor som er aktivt i et barns liv er belastende. Dermed blir besteforeldrenes tilstedeværelse nevnt som viktig.

En polsk mor i en ny kontekst har mange oppgaver foran seg. Det å oppdra barn er en stor oppgave. Å oppdra barn «alene» på en ny arena er enda større oppgave.

Hierarki og grensesetting

Informantene mine gav uttrykk for at det å sette grenser knyttes til hvem som skal bestemme. Disse grensene skal være klare og tydelige. Samtidig forteller de om hva som er og hva som ikke er respektert innad i en familie og videre i samfunnet.

Jeg peker på konsekvensene av dårlig handling. De må lære konsekvenser. Jeg snakker med barna mine om det. (Mor 4)

Likeledes vil det å sette grenser foregå gjennom samtale. Alle informantene mener at når det oppstår noen misforståelser er det viktig å forklare konsekvensene av en handling.

Jeg prøver ikke noe straff (...). Det er bedre med en samtale (...). Det er vanlig at du noen ganger må tydelig si hva som ikke var riktig gjort, og hva ikke er tillatt og hvor grensene er. (Mor 2)

Det samme påpeker en annen mor:

Samtale. Det er bare samtale hos oss. Det er ingen straff. Det er ingen intern terror. Vel, det er bare samtale. (Mor 3)

Disse mødrene forteller at kan man løse konflikter ved å snakke med barna. Likevel skal barna læres disiplin og respekt.

Så disiplinen min var å sette grenser. (Mor 1)

Dessuten er bevaring av hierarkiet avgjørende for hvem som skal bestemme i familien. De polske mødrene forteller at de som bestemmer i familien deres er foreldrene, og barna kan få

lov til å bestemme når det gjelder små ting som for eksempel valg av klær og fritidsaktiviteter. Det som viser seg å være spennende er at barna må snakke med de voksne først om alle avgjørelser.

Vi tar beslutninger sammen som foreldre. (Mor 2)

Jeg bestemmer (...). Datteren min har lov til å ta avgjørelser i alt fra klær til det hun vil gjøre på fritiden. Vel, praktisk talt kan hun ta avgjørelser i alt etter å ha snakket med oss, ikke sant?! (Mor 3)

Mødrene opplever at barn i Norge får lov til å bestemme mye selv, og måten foreldre oppdrar barn i Norge på er mer ettergivende. Informantene mener at oppdragelsen i Norge er friere enn oppdragelsen som gjøres for eksempel i Polen. Sosialantropologen Marianne Rugkåsa (2012) påpeker at «barns selvstendighet og krav på å bli lyttet til betraktes som en viktig verdi i norsk barneoppdragelse» (2012, s. 117). Ut ifra dette kan man si at for nordmenn representerer dette en verdi, mens for noen minoritetsetniske kvinner er dette synet på barneoppdragelse i strid med egne verdier, og ikke nødvendigvis riktig.

Jeg er ansvarlig for å ta beslutninger, for å realisere dem. Barnet mitt kan ta en avgjørelse om han går til en venn og når han vil komme tilbake, men det må være før kl.20:00. Det er ingen større avgjørelser de kan ta selv, fordi de fortsatt er barn og jeg er forelder, jeg er ansvarlig for dem. (Mor 3)

Videre ble dette temaet utvidet med at barn i Norge får for mye ansvar for å bestemme hva de ønsker, og hvordan de vil gjøre barndommen sin. De polske mødre forteller at det først og fremst burde være foreldre som skal ha den avgjørende stemmen, og at barnets tid for å bestemme kommer senere, når barna blir eldre.

Oppdragelsesstiler

De polske mødre beskriver en oppdragelsesstil som man kan tolke som autoritativ og demokratisk, hvor grensesetting er viktig samtidig som barna skal respektere sine foreldre. Selv om en mor forteller at hennes holdning er «noe av en autoritær holdning» så ser jeg en sammenheng i de fleste fortellingene om mødre som er omsorgsfulle og ansvarlige foreldre

som legger vekt på å forklare barna konsekvensene av dårlig oppførsel. Tross denne påstanden om en autoritær oppdragelse, beskriver samme mor et ønske om å opprettholde et nærere forhold til barnet sitt, mer som en venninne. Derfor er den mest synlige stilen for meg den demokratiske, hvor foreldrene tross høye krav til barnet gir dem mye kjærighet og bruker samtale som virkemiddel.

Det som skiller denne stilen fra den ettergivende oppdragelsen er at mødrene er mer som venner for barna sine. Informantene i undersøkelsen understreker at de først og fremst er foreldre for barna sine, men samtidig ønsker de å oppnå et venn-barn-forhold.

Tillit er viktig i disse familiene. De polske mødrene forteller at den viktigste rollen for dem, er den morsrollen de har. Barna skal prioriteres, men det er fortsatt foreldrene som skal være høyest i hierarkiet. I tillegg blir det understreket at straff og disiplin er lite brukt. Dermed er det viktig å ha tydelige grenser som skal respekteres.

Først av alt er jeg en mor, men jeg ønsker også å være en venninne for barna mine. Jeg har også noe av en autoritær holdning. Jeg er kanskje litt strengere enn mannen min. (Mor 4)

Kjetil Steinsholt (2000) påpeker at forståelsen av barn har forandret seg mye siden 1950-tallet. På den tiden var barna sett på som inkompetente og uferdige voksne. På 1970-tallet, derimot, forandret synet på barnet seg betydelig. Barn er blitt til 'små voksne', ofte oppfattet som flinke individer. Dette synet førte til at mange begynte å stille større forventninger til barn og anså barn som «barnet-som-alltid-er-i-stand-til-mer» (Steinsholt, 2000, s. 11-13).

Det som informantene i denne undersøkelsen snakker om er nettopp den frigjøringen av barndommen. Deres syn på hvor mye barnet får bestemme og opptre som et kompetent individ stopper ved forhandlinger om fritid.

Felles beslutningsprosesser handler om fritiden med barn. Jeg skal ikke gjøre barnet ansvarlig til å ta avgjørelser som er viktigere enn det! Dette er galskap! (Mor 3)

I følge polske mødre burde ikke barn oppleve den byrden av å ta beslutninger om noe viktigere enn sin egen fritid. Informantene i undersøkelsen viser til at foreldrene bør verne om at barna skal få den barndommen de fortjener, nemlig den uskyldige barndommen.

Å opprettholde det polske språket

Mødrene understreker at det er viktig å lære barna det polske språket. Det å lære foreldrenes morsmål er viktig både for å opprettholde den polske kulturen, og samtidig kunne kommunisere med besteforeldre og de andre som bor i Polen.

Ja, dette er veldig viktig for meg, og det er veldig viktig for meg å ta vare på språket mitt. Jeg lærer barna mine polsk. Jeg lærer dem også å lese og skrive, jeg snakker mye om Polen til barna. Historien betyr også mye, fordi her på skolen lærer de ikke noe om Polsk historie. (Mor 2)

Jeg savner konstant kontakt med språket, så jeg anser det som den største ulempen for meg som en polakk. (Mor 1)

Språket er ikke bare viktig i forbindelse med identiteten, men også for tilpasningsformene til en ny sosial og kulturell kontekst. Eriksen og Sajjad (2014, s.40) understreker at språkvansker utgjør et betydelig problem for innvandrere. Som et resultat av språkproblemer oppstår ikke bare misforståelser, men også manglende integrasjon i det norske samfunnet.

(...) misforståelser og språkbarrieren. Og dette er en så stor vanskelighet. Jeg tror at det er et problem fordi noen kan føle seg dårlig og dum, og ikke finne sin plass her. (Mor 3)

Språkkunnskaper som er gyldige i ett gitt land er viktige. De blir grunnleggende spesielt for foreldre som oppdragere. Foreldre må stille opp for barn i mange ulike situasjoner. Disse situasjonene vil ikke bare oppstå på den trygge arenaen hvor det snakkes polsk, men også på skolen eller i andre sammenhenger hvor norskkunnskaper blir betydningsfulle. Eksempelvis forteller en mor om en erfaring hvor hun ikke fikk forklart sin side av en situasjon, fordi hun ikke hadde gode nok norskkunnskaper for å forklare at det hun hadde gjort var akseptabelt i Polen, men uhørt i Norge.

Noe som var vanlig i Polen, er her et fullstendig tabu emne. Men jeg måtte gjøre det. Så det var en veldig ubehagelig situasjon. Og jeg ble allerede stigmatisert på skolen på den måten at andre barna snakket om at sønnen min ikke har det bra hjemme hos moren sin. For en misforståelse! (Mor 1)

I tre av de fire familiene forteller mødrene at barna deres sosialiserer mer med polske barn enn med norske. Selv om alle barn kan både polsk og norsk flyttende, så velger noen av dem å ha mer kontakt med jevnaldrende med samme morsmål.

Han kan norsk flyttende, men han sier at han foretrekker det polske språket. Også alt på skolen foregår på norsk. Han lærte å lese og skrive her, men med en gang han kommer hjem, så snakker han polsk, og skriver også på polsk bare fordi han sier at han liker det. Jeg tenker at det kommer fra oss som foreldre. Det er morsmålet mitt, så vi snakker på polsk hjemme, og for meg som vokste opp i Polen er det lettere å kommunisere på polsk, og til og med å ta kontakt med andre polske familier er lettere for meg enn å ta kontakt med nordmenn. (Mor 2)

Det ses en sammenheng i at i disse familiene som tilbringer mye familietid alene eller med andre polske familier, sosialiserer mindre. Dette har også konsekvenser for barna. Til tross for at alle barna går på en norsk skole og har norske venner, så er tilknytningen til det polske språket i følge mødrene sterkere enn til det norske språket. Som nevnt tidligere i oppgaven er foreldrene overførere av de kulturelle aspektene. I tillegg blir språket ikke bare vernet om i hjemmet. Den blir også viktig for å kunne opprettholde kontakt med besteforeldre som fremdeles bor i Polen.

I tillegg kom det frem at informantene som kan det norske språket er mer positivt innstilt til å være oppdragere i et nytt land. Informantene som ikke kan det norske språket godt sier derimot at det er vanskelig å snakke om en norsk oppdragelse fordi de ikke har god nok innsikt i den nye kulturen.

Det er litt vanskelig å si siden jeg ikke kjenner dem (nordmenn) så godt. (Mor 4)

Videre i oppgaven vil jeg knytte disse funnene om de tradisjonsbærende praksisene, om den demokratiske oppdragerstilen og om viktigheten av språket på et samfunnsnivå. Jeg vil trekke inn sammenhengen mellom polsk oppdragelse som vises i de fortellingene om de hverdagslige aktivitetene og forståelsen av den norske konteksten. Deretter vil jeg se dette i sammenheng med ulike tilpasningsformer.

Polske mødres oppdragelsespraksis i møte med en ny kontekst

Jeg har hatt til hensikt å undersøke hvordan noen polske mødre gjør sine oppdragelsespraksiser i møtet med det norske samfunnet. Jeg har tolket intervjudata hvor mødrene fremstiller hverdagslige handlinger og kulturelle tradisjoner som blir viktige for de polske mødrene i Norge. I tillegg til de tradisjonsbærende praksiser, kom det tydelig frem at det å oppdra barn i en ny kontekst påvirker familiepraksisene til disse mødrene. Hvordan finner de seg til rette på den nye arenaen? Informantenes barn vokser opp i et hjem med polske tradisjoner, og samtidig møter de en annen kultur utenfor hjemmet. Ettersom immigranternes barn blir oppdratt etter foreldrenes opprinnelige kultur, trenger de også sterk etablering av nye verdinormer fra den norske kulturen. Jeg er av den oppfatning at selv om disse grensene innenfor familiestrukturen ble utydeliggjort, har det tradisjonelle fortsatt sterke røtter innen hver og en familie.

Møtet med den 'moderne' norske oppdragelsen

I møte med et annen kultur kan det ofte oppstå noen misforståelser som ikke bare har sine røtter i språk, men også de som kan virke mer usynlige. Det kan være vanskelig å kjenne hvor grensen går mellom integrasjon og assimilasjon. Selv om man ønsker å tilpasse seg de nye mønstrene i et annet samfunn og integreres i det nye samfunnet, kan man oppleve assimilering som en slitsom vei. Mor 1 snakker om hvor stor innflytelse staten og skolen har på deres familiepraksis, for eksempel kravet om at barna skal delta på fritidsaktiviteter og at moren også må ta aktiv del i barnas fritidsaktiviteter:

Men dette er plagsom for meg. Jeg snakker åpent. (Mor 1)

To av de fire polske mødrene opplever at det nye samfunnet 'begrenser' deres rolle som oppdragere. Dette skyldes den kontrollen som staten har over familier i Norge.

Det ser ut til at dette er resultatet av alle disse etablerte institusjonene for beskyttelse av barns rettigheter. (...). Det begrenser veldig, veldig mye. Og så plutselig har vi mobbing, plutselig har vi mange allergier, plutselig har vi institusjoner som overvåker disse familiene, og alt etter min mening kommer fra ...

Jeg vet ikke om de stoler ikke på disse foreldrene?! Om staten forsøker å kontrollere ting på en måte?!

Jeg husker en dag da foreldrene først og fremst bestemte over barna sine, og ingen tittet inn i leiligheten til hverandre, ingen så på hendene og det var en mye sunnere situasjon. Fordi som jeg gjør hjemme – for eksempel – jeg har alltid godteri hjemme, og hvis barnet mitt ønsker å spise en sjokoladebit på onsdag, kan han spise den. Og når klassekameratene hans kommer fra skolen og hjem til oss på besøk, så er det da diskusjon over dette – «han spiser sjokolade på en onsdag». Og nå vet jeg ikke om de tar det positivt eller negativt, men ingen er interessert i hvorfor det er sånn hos meg, og om vi spiser masse sjokolade eller bare litt. Ingen er interessert i grunnene til at vi gjør det, men med en gang de ser det, dømmes de oss og det er stigmatiserende. (Mor 1)

Moren opplever en sosial kontroll og manglende frihet til å kunne gjøre familien slik hun ønsker, for med en gang noe tyder på et brudd med norske vaner, blir hun bedømt og minnet på at hun er annerledes. Slike erfaringer kan virke demotiverende for hennes forsøk på integrering og følelse av tilhørighet. Denne opplevelsen kan utgjøre en hindring både for integrering, men også for at disse innvandrer mødrene skal føle seg frie til å praktisere deres egne ønskede oppdragelsespraksiser.

En annen familiepraksis som kan knyttes til integreringsforsøkene, og som samtidig kan tolkes som en slitsom prosess, er mødrenes fortelling om oppdragelsespraksiser som de tror er forventet av dem:

Og håndball krever at jeg er tilstede på turneringer, baker en kake, passer på en butikk der. Så jeg er veldig forpliktet til barnets liv, både skolelivet og livet etter skolen. Hvor jeg har mitt eget liv, jeg har jo mitt eget arbeid, til og med to jobber! Så jeg føler det allerede er en stor byrde, og det er fortsatt ikke nok! (Mor 1)

Denne moren opplever at disse aktivitetene hun gjør ikke vil ha noen betydning for barnet. Foreldrene og deres praksiser må derimot bli sett og forstått av andre voksne som betydningsfulle norske familiepraksiser.

(...) allikevel så trenger foreldre fortsatt å være så involverte at de må være der enten de liker det eller ikke. Så jeg føler samfunnets press, at jeg må gjøre det. Jeg må gjøre det - jeg må dukke opp. For meg er det for eksempel overveldende. (Mor 1)

Den nye barneoppdragelsen legger stor vekt på barnets behov og hvordan barna blir formet av det miljøet de er del av. Tross all hjelpen og støtten man kan få fra staten, er foreldrene fortsatt barnas primære omsorgspersoner. De offentlige omsorgstjenestene har ikke erstattet foreldrenes omsorg, og i den norske velferdsstaten er omsorg både et individuelt ansvar og samfunnsansvar. Det vil si at selv om barna tilbringer store deler av dagen utenfor hjemmet, hvor omsorgsrelaterte tjenester tilbyr omsorg, så er fortsatt foreldre, særlig kvinner, de sentrale omsorgsgiverne (Leira, 2012, s. 83).

Undersøkelsen viser også at det er en sammenheng mellom de kulturelle normene og familiepraksisene. I følge Wærdahl og Haldar (2012) gis kontakt med jevnaldrende høy verdi i den norske barndommen. I nesten annenhver fortelling i bamsedagbøkene som de har studert, blir jevnaldrende nevnt. Dette tolker de som at venner og jevnaldrende har stor betydning for barna som forteller sin historie. Mens i de kinesiske fortellingene er det bare hver tiende fortelling hvor andre venner og barn blir nevnt. I tillegg blir respekt for eldre og viderefremidling av kunnskap mellom generasjonene nevnt i de kinesiske historiene, hvor disse tingene har en mye høyere verdi enn i de norske familiene. Sammenlignet med mine data, ser det ut som om den polske kulturen er mer lik den kinesiske kulturen i og med at de polske mødrene legger stor vekt på at barn skal ha gode relasjoner med foreldre, respektere de eldre, og ikke minst de andre voksne. Barn skal lære av de eldre. I Norge, derimot, legges det vekt på egen utvikling og erfaring. Barn skal være i interaksjon med andre og de skal lære av hverandre. Basert på dagbøkene kan man konkludere med at forholdene utenfor hjemmet har mye større betydning i de norske familiene enn de har i de kinesiske familiene (Wærdahl & Haldar, 2012). Tilsvarende kan man si i forbindelse med at de polske familiene velger å fortelle om familien som relasjoner som skapes i hjemmet. De fleste polske familiepraksisene som blir nevnt skjer i hjemmet, blant annet det å lage mat sammen, gjøre hjemmelekser eller bare å sitte sammen og kose seg. Det normative bildet av det som er en god barndom i Norge, derimot, er situert i den konteksten som handler om å være ute, hvor man leker og har det

gøy. Det oppfattes som sunt å være ute (Haldar & Wærdahl, 2009). De kulturelle kodene kan fortelle mer og gi bredere forståelse for noen handlinger enn selve handlingen.

Oppdragelse i en assimilasjonsprosess

Mødre opplever at oppdragelsen de gjør i dag har blitt påvirket av de normene som det nye samfunnet har. I hvor stor grad den blir påvirket avhenger av informantenes måter å tilpasse seg de nye normene på.

«Å slå rot» og «leve livet halvveis» er to perspektiver som kan knyttes til de polske mødrenes måter å leve seg inn i en ny kultur. Noen mødre mener at åpenhet og et ønske om å bli værende i det nye landet er grunnleggende for integrasjonsprosessene. Følgene sier Mor 1:

Jeg setter mine røtter her, og jeg vil være her. Og jeg lever et liv her på godt og vondt. (...). Etter min mening er det trist å leve livet halvveis. Enten lever du et fullt liv, eller så gjør du det ikke. (Mor 1)

Det å «sette sine røtter» eller 'slå rot' i det nye landet kan forstås som et sterkt ønske om å bli integrert. Mødrene som forsøker å integrere seg i det nye samfunnet forteller at de tilbringer en del tid med andre familier, møter opp til ulike sportsarrangementer med barna sine og er aktive i barnas liv. «Den integrerte familien» kombinerer altså elementer både fra opprinnelseskulturen og den kulturen i det nye landet. Salole (2018, s. 129) peker på noen dilemmaer som mange kan oppleve i møte med en ny kultur. En mor beskriver sin praksis slik:

Vel, jeg oppdrar mine barn litt etter den norske oppdragelsestradisjonen hvor barnet er viktig, og jeg tror at jeg har bortskjemt mine barn litt. Men jeg tror at jeg går i riktig retning fordi de har mye å si hjemme, jeg lytter på dem veldig mye, jeg sier ofte også "beklager" til dem, ofte hvis noe gikk galt, eller om jeg skreik på dem, bestemte over dem for eksempel. Så jeg kan også si unnskyld (...). Men jeg understreker at jeg er forelder (...). (Mor 1)

Denne moren snakker om praksiser som tyder på både et forsøk på å tilpasse seg den nye kulturen og samtidig etterstrebe å opprettholde det tradisjonelle hierarkiet i familien.

Ulike utrykk for tilpasning danner grunnlaget for et skille mellom de «integrerte» mødrene, og de mer eller mindre isolerte mødre. Det som kjennetegner dem som «lever livet halvveis» er at de strever mer med integreringsprosessen. En mor bekrefter at språkvansker utgjør en hindring for å klare å tilpasse seg den nye konteksten, skaffe seg norske venner, og å delta i det norske miljøet.

Så vi har ikke kontakt med andre norske familier, vi kjenner dem ikke, så vi har ikke lært noe nytt, vi har ikke lært noe fra nordmenn. (Mor 4)

I tillegg bekrefter en annen mor:

Når det gjelder norske tradisjoner, er jeg ikke veldig kjent med dem, fordi jeg ikke har noen nære norske venner. Så jeg vet ikke nøyaktig hvordan det er hos dem. (Mor 3)

Språket og tilpasningsformer påvirker mødrenes praksiser i hjemmet, og ikke minst deres måter å forholde seg til barneoppdragelsen på. Mødrenes mangel på innsikt i det norske kan virke hemmende for integrering og for å kunne lære noe av den nye kulturen.

Lill Salole (2018, s. 127) sitt begrep om kulturkonservering kan også være relevant for å forstå mødrenes fortellinger. Når informantene refererer til sine oppdragelsespraksiser, presiserer halvparten at de forsøker «å leve et polsk liv i Norge» (Mor 3 og 4). Det å leve etter den kulturen man kjenner er noe som gjøres både gjennom bevisste og ubevisste prosesser, for eksempel gjennom vedlikehold av språk, tradisjoner, religiøs praksis og historiefortelling. Ettersom foreldre ikke får med seg eller lærer den nye kulturelle konteksten ved daglig kontakt med samfunnet, vil de opprettholde opprinnelseskulturen som den de lever etter.

Alle mødrene i denne undersøkelsen forsøker å konservere det tradisjonelle i en viss grad i sine oppdragelsespraksiser. Selv om oppdragelsen er i stadig forandring, finnes det noen aspekter ved den som mange foreldre, ikke bare de med innvandrerbakgrunn, ønsker å bevare. Som eksempel kan det være foreldrenes ønske å opprettholde noen av de tradisjonelle oppdragelsesformene de selv ble oppdratt etter.

Ønsket om å 'oppdra en polakk som vil klare seg i verden'

Det å være forelder i Polen er ikke det samme som å være forelder i Norge. I møte med den norske kulturen finner polske mødre ulike måter å tilpasse seg den nye kulturen på. Hvordan de velger å tilpasse seg betyr noe for hva slags liv de og familien har i Norge. Uten kjennskap til de norske kulturelle kodene, normene og språket vil de nye omgivelsene være uforståelige for innvandrerforeldre. En gjennomgående forståelse av forskjeller i oppdragelsesstiler og familiepraksiser betyr ikke nødvendigvis at man behøver å si seg enig med alt som finnes i den nye kulturen, men det fører til at man blir mer bevisst på verdier som ligger til grunn for de praksiser en ikke forstår så godt. I følge Eriksen og Sajjad (2014) er det «mulig å forstå fremmede folk uten å være enig med dem, men det er også ganske vanlig å være uenig med fremmede folk uten å ha forstått dem. Dette skyldes en utbredt tilbøyelighet til å tolke alt man ser ut fra ens egne verdier og målestokker» (2014, s. 47).

Mødrene jeg intervjuet har variert innsikt i den nye konteksten de lever i. Dette samvarierer gjerne med ønsket om integrering og forståelse for andres verdier. Allikevel gir de uttrykk for et likt syn på de tradisjonelle praksisene mødre selv vokste opp i, og som de selv praktiserer i dag. Til tross for at de tradisjonelle og tradisjonsbærende oppdragelsespraksisene blir tilskrevet ulik betydning, så blir de praktisert i alle hjem. Disse familiepraksisene handler i stor grad om å skape sterke bånd innad familien, feire høytider på en tradisjonell polsk måte, og respektere de eldre. Ved slike praksiser skal barn oppdras til selvstendige, ærlige og gode mennesker.

Informantene ønsker at deres barn skal bevare den polske identiteten, men samtidig ta det beste ut av den norske konteksten. Med det mener mødre at selv om de i stor grad oppdrar barna sine i henhold til den polske tradisjonen, så ønsker de at barna deres blir mer som «en polakk som vil klare seg i verden, men som polsk» (Mor 4), eller «polsk, men åpen, med hodet åpent for horisonter» (Mor 3).

Ikke desto mindre ble oppdragelsespraksiser i den nye konteksten oppfattet som mer anstrengende. I mange tilfeller forteller informantene at barnas aktiviteter utenfor skolen krever mer tid av foreldre enn de ellers ville ha brukt på akkurat disse sidene av barneoppdragelsen. Disse oppfølgingspraksisene oppfattes mer som norske og noe som ikke

oppleves i like stor grad som et krav i Polen. I tillegg ble den aktive familielivsstilen i Norge, generelt nevnt av informantene som noe som har «beriket» deres familiepraksiser.

Hovedgrunnen til dette er i følge mødrene en bedre økonomi.

Utenom aktiviteter og oppfølging av barnas aktiviteter, virker det som om de polske mødrene opprettholder kjente og tradisjonsbærende oppdragelsespraksiser. Den oppdragelsen de polske mødrene gjør er preget av en anerkjennelse av hierarkiet i familien, hvor foreldrene skal bestemme og sette grenser. Informantenes oppdragerrolle som setter grenser og deler ut konsekvenser blir sett på som den viktigste. Samtidig legges det vekt på at denne rollen skal utgjøres med mye kjærlighet og omsorg. Det som virker nytt i disse oppdragelsespraksisene er mødrenes mer aktive deltagelse i barnas hverdagsliv og aktiviteter.

Som forlengelse av denne studien ville det vært spennende å nærmere utforske de polske mødrenes aktive rolle som oppdragere i Norge og hvordan det påvirker både mødrene og familielivet. Jeg tenker også at det å intervjuer fedre om deres syn på og holdninger til oppdragelsespraksiser i den nye konteksten virker like interessant å undersøke. Ut i fra et annet perspektiv kunne man også forske på barns egen opplevelse som barn med polsk bakgrunn i Norge. Men alle disse problemstillingene ville kreve flere perspektiver, mer tid og ressurser enn hva som kan brukes på en masteroppgave. Men alle slike forskningsprosjekter ville utvide vår kunnskap om og bedre forståelsen for de flerkulturelle familienes livssyn, bakgrunn, kultur og tradisjoner generelt, og den store polske innvandrerbefolkningen spesielt.

Litteraturliste

- Aakvaag, G. C. (2012). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2014). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. 5. utgave. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Finch, J. (2007). Displaying families. *Sociology*, 41(1).
- Frønes, I. (2011). *Moderne barndom* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Frønes, I. (2013). *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Frønes, I. (2016). *De likeverdige. Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Gullestad, M. (2000). *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haldar, M. & Wærdahl, R. (2009). Teddy diaries: A method for studying the display of family life. *Sociology*, 43(6), 1141-1150.
- Heaphy, B. (2011). *Critical relational Displays*. I Dermott, E. & Seymour, J. (Red.), *Displaying families. A new concept for the sociology of family life* (s. 19-37). Palgrave Macmillian.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Veiden, P. (2006). *Å forstå samfunnsforskning*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kjeldstadli, K. (2008). *Sammensatte samfunn. Innvandring og inkludering*. Oslo: Pax Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Mollenhauer, K. (Red.). (1996). *Glemte sammenhenger. Om kultur og oppdragelse* (s. 72-95). Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Morgan, D. H. J. (1996). *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.
- Morgan, D. H. J. (2011). Locating 'Family Practices'. University of Manchester: *Sociological Research Online*, 16 (4) 14.
- Repstad, P. (2000). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Rugkåsa, M. (2012). *Likhetens dilemma. Om sivilisering og integrasjon i den velferdsambisiøse norske stat*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Statistisk Sentralbyrå. (2019). *Utanlandske statsborgarar fordelt på statsborgarskap*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde/aar-per-1-januar>
- Wetlesen, T. S. (2000). *Å gi videre. Kultur og oppdragelse i familien*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wærdahl, R. & Haldar, M. (2012). Socializing relations in the everyday lives of children: Comparing domestic texts from Norway and China. *Childhood* 20(1), 115-130.
- Øia, T. & Fauske, H. (2010). *Oppvekst i Norge*. (2. rev. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.

Randi Wærdahl
Pilestredet 35
0130 OSLO

Vår dato: 09.04.2018

Vår ref: 59704 / 3 / HIT

Deres dato:

Deres ref:

Tilråkning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 08.03.2018 for prosjektet:

59704	<i>Polske familiepraksiser i Norge</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Randi Wærdahl</i>
Student	<i>Paulina Blecha</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54 / hildur.thorarensen@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Paulina Blecha, paulina.blecha@gmail.com

Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjektet

Hvordan gjør polske mødre oppdragelse i Norge?

Mitt navn er Paulina Blecha, jeg er masterstudent ved OsloMet-storbyuniversitet. Jeg kommer opprinnelig fra Polen og har bodd i Norge i fem år. Jeg har en bachelorgrad i pedagogikk fra University of Humanities and Economics i Łódź, Polen, og tar nå en mastergrad i sosialfag med spesialisering i familiebehandling.

Jeg holder nå på med masteroppgaven min hvor jeg ønsker å undersøke hvordan det er å være polsk forelder i Norge. Jeg er opptatt av familieliv generelt, og barneoppdragelse spesielt.

Det finnes mange familier som prøver å finne sin plass i samfunnet ved å tilpasse seg til den nye kulturen, mens andre forsøker å leve etter den kulturen de kjenner fra før.

Jeg ønsker å undersøke hvilke holdninger polske familier som bor i Norge har til barneoppdragelse. Jeg er nysgjerrig på hvordan de polske familiene møter de nye tradisjonene som praktiseres i Norge.

For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju fem eller seks polske familier som har minst ett barn i skolealder. Jeg ønsker å finne polske familier hvor foreldrene har vokst opp i Polen, og har bodd i Norge en stund.

Deltagelse i studien innebærer en intervjusamtale. Jeg vil benytte en digitalopptager og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta cirka en til to timer, og vi blir sammen enig om tidspunkt og sted for intervjuet.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg og opptak bli slettet.

Jeg er underlagt taushetsplikt og personopplysningene vil bli behandlet strengt konfidensielt. Opptakene oppbevares innelåst, og det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av

studien. Personopplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen juni 2019. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på neste side.

Har du spørsmål til studien, ta kontakt med:

Masterstudent:

Paulina Blecha

Telefonnummer: 46321162

E-postadresse: paulina.blecha@gmail.com

Veileder:

Randi Wærdahl

E- postadresse: Randi.Wardahl@hioa.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Med vennlig hilsen

Paulina Dominika Blecha

Samtykke til deltagelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta.

Jeg samtykker til å lagre opptak av intervjuet.

Jeg samtykker at jeg har blitt informert om at jeg kan trekke meg fra deltagelse i studien.

(Prosjektdeltagers signatur, dato)

Hvordan gjør polske mødre oppdragelse i Norge?

Intervjuguide

A. Demografisk informasjon

- 1) Kjønn
- 2) Alder
- 3) Opphold i Norge (i år)
 - Mor:
 - Far:
 - Barn:
- 4) Sivilstatus:
- 5) Antall barn:
 - Barnets kjønn og alder:

B. Relasjoner

- 1) Hva tenker du om hvordan det er å være en forelder i Norge? Hvordan føler du deg i den rollen av å være forelder i Norge?
- 2) Hvordan opplevde du din barndom? Hvilket forhold hadde du til dine foreldre da du var barn og ungdom?
- 3) Var det andre personer du hadde et nært forhold til i barndommen din? Hvis ja, hvordan ville du ha beskrevet denne relasjonen?

- 4) Har du noen gang tenkt på familiepraksiser til dine egne foreldre? Var det noe du vil gjøre likt/ulikt enn dine foreldre? Hvordan ser det ut i praksis?
- 5) Hva er nødvendig for å være en god mor/far?
- 6) Hva er de viktigste verdiene i forholdet mellom en mor/far og et barn?
- 7) Hvilke verdier ønsker du at barnet ditt kommer til å ha, og hvordan lærer du barnet slike verdier?
- 8) På hvilke måter setter du pris på barnet?
- 9) Hvordan reagerer du når barnet ditt viser uønsket adferd?
- 10) Hvilke aktiviteter synes du er gode for å styrke forholdet mellom foreldre og barn?
- 11) Hvordan ser hverdagen deres ut? Hvilke roller har hvert familiemedlem i hjemmet?
- 12) Hvilke aktiviteter holder familien deres sammen?
- 13) Tilbringer dere tid sammen med andre familier? Får barnet ofte besøk av andre? Er det andre som tar vare på barnet ditt?
- 14) Hvilke roller spiller du i oppveksten til barnet ditt?
- 15) Når og i hvilke situasjoner får barnet ditt bestemme selv?

C. Oppdragelse (Polsk i NORGE)

- 1) Hva synes du er viktig i barneoppdragelsen?
- 2) Hvilke oppdragelsesstiler kjenner du til, og hvilken praktiserer du? Er den mest nær til den norske eller polske?
- 3) Hva tenker du om barneoppdragelsen i Norge?
- 4) Hvilke forskjeller ser du mellom hvordan du ble oppdratt i Polen og hvordan du oppdrar barnet ditt i Norge?

- 5) Hva opplever du som mest utfordrende i barneoppdragelsen i Norge for en innvandrerforelder?
- 6) Har du lagt merke til noen forandringer i måten du oppdrar barnet ditt på etter å ha flyttet til Norge? I så fall, hvilke?
- 7) Finnes det noen familiepraksiser eller tradisjoner i Norge som er forskjellige fra de polske og som du ikke ønsker å forholde deg til?
- 8) Finnes det noen familiepraksiser du kun forholder deg til fordi det er ønskelig i Norge?

D. Oppdragelse av barn i to kulturer (POLSK i Norge)

- 1) Hvilke polske verdier og familiepraksiser er viktige for deg og hvordan forholder du deg til dem i hverdagslivet?
- 2) Hvilke norske verdier og familiepraksiser ønsker du å praktisere i hverdagslivet?
- 3) Hvilke polske verdier ønsker du at barnet ditt kommer til å ha?
- 4) Hvilke norske verdier ønsker du at barnet ditt kommer til å ha?
- 5) Hvilke karakteristiske trekk og verdier ønsker du at barnet ditt skal ha i det voksne livet?
- 6) Som en mor, ønsker du å se barnet ditt som norsk eller polsk? Eller begge deler?
- 7) Hva tror du er de viktigste fordelene og ulempene for ditt barn som vokser opp i Norge?

Hjertelig takk for at du delte erfaringen din med meg!